Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гаранэ

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 ИЮЛЬ 2
Зунай дунда сагаан морин нарын 24, СУББОТО
Гарагай 7
№ 125 (18967)
Газетын сэн захилай 10 түх.
Хэлсээтэ сэн.

Дэлгүүр: харилсаанууд үргэдэнэ

ЛДААН ҮРГЭДӨӨ, ХЭЛСЭЭНҮҮД БАТАЛАГДАА

2-дохи ло нээг- эг үдэр ублікын лэй Ту- В. К. үгэ хэ- Хитад, ари гу- ка ха- ургэтэй ашшал- ө тэм-

ун таби с яар- гсэлтэй км.

й гул, ярма- ёно- ь. үг- жэлдэ- дэ бо- н туг ёноор, ө айл- сагаан арюул- аншаа- лээмэ,

р яар- ерэжэ, Мон- нуудэй Тэ- оноор сааһан, ал та- рэнэй ехэ ужан- ө гад-

на хилын харуулшадай талаһаа хуулияа хэтэрүүлхэ, зобоохошье ушар үзэгдэнэ» гэхэшэлэн гомдол барнад, мүн бусадшье бэрхэшээлэй гарадаг дээрэһээ Россин буряадуудай болон монголшуудай фирмэнүүд хоорондын харилсаа һайжаруулхань үшөөл бэрхэтэй байна гэжэ монголойхид пресс-конференци дээрэ муулартай байһанаа мэдүүлээ.

Ярмагта хабаадаха хуулита зүбшөөл (аккредитаци) абахын тулада 200 доллар түлэнэ. Гэхэтэй хамта хангалгынь хараад һайхашаа-ха юумэ огто үгы.

Хубисхалай урда- тээ реальна училищинин байрлаһан хуушанай гэртэ орохо проп- нуск-биледынь 5 мянган түхэриитэ. 3—4 һарын туршада салингаа абажа шадаагүй хлагтынхидай олонхинь ороогүй байха. Тэрэнэһээ уламжалан, Улаан-Удэһөө, Сэлэнгын, Бэшүүрэй районнуудһаа ерэһэн наймаашадай ашаг олзоньшье ээлтэй бээ даа.

Ярмаг дээрэ хуушанайгаа таниитай, урдань соёлой худалмэриилэгшэ байһан, мүнөө Улаан-Баатарай «Ѳолэй» фирмын директор Чулуунь Бадамхандтай уулзашабабди.

— Компаниитнай кэрэнь хаанаһаа гарааб?

— Чингис хаанай эхын нэрээр нэрлэгдэ-

— Юу худалданабта?

— Гонконг, Малайзи, Филиппинэй фирмэнүүдтэй нягта холбоотойгоор худалдаа-нэбди. Тэндэһээ арадай үргэн хэрэглэмжын эд, бүд, электронно болон видеоапаратурануудые асаржа худалданабди. Мүн андалдаагааршье угэдэгбди,— гэжэ торгдһогүйгөөр харюусаба.

Нэгэ хэды фирмэнүүдэй хүтэлбэриилэгшэдтэй уулзажа хоорэлдэбэбди.

— Духи, лосьон, одеколон гэхэ мэтэ 40-өөд ондо ондоо зүйлнүүдые асараа һэмди. Зүгөөр танай эндэһээ харилсан худалхэ нүхэрөө оложо шадаагүймнай харамтай,— гэжэ Москвагай акционериэ «Интерком» бүлгэмэй директорай орлогшо Ю. Н. Никитин хэлээ.

— Хяагтын ярмагта хөёрдохиёо ерэбэбди. Түрүүшынгээ хэлсээгээр худалһан сандаабди. Мүнөө үшөө олон шэнэ фирмэнүүдтэй харилсаа байгуулбабди,— гэжэ Калининград хотын худалдаа наймаанай «Лидер» фирмын түлөөлэгшэ Е. В. Агеева баяртайгаар мэдүүлбэ.

— Манай үйлэдбэриилһэн хубсаһан 500—600 түхэриигөөр худалдагдадаг. Тиихэдэ хари гүрэнһөө асарагдаһан бүтылхэтэй 3—4 мянганай унда өндэхид ууна. Манай үйлэдбэриилэн продукциин эндэ худалдагдадаг болоо һаань, эндоньше, мандашье ашагтай байгаа,— гэжэ Улаан-Удын унда үйлэдбэриилдэг заводые түлөөлэн акционернэ «Аквобур» бүлгэмэй худалдаанай талаар директор А. Г. Дармаев шаналан хэлээ.

Энэ ярмагта хабаадаһан фирмэ болон эмхинүүдые тоолохонь бархэтэй. Гэхэтэй хамта СНГ-гэй гүрэнүүдэн, Хитадай фирмэнүүдэй павильонууд хоёон шахуу байгаа.

Монголой промышленна палатын, Эрхүүгэй, Буряад ороной олзын хэрэг эрхилэгшэд олоороо хабаадаа. Фирмэнүүд хоорондын бэе бэедээ ашагтай хэлсээнүүдые баталаа. Гэбэшье олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй худалмэриилэгшэдэй һонирхоходо, «коммерческэ нюуса» гээд сэхэ бүхээ хэлэнэгүй.

1995 онһоо сүлөөтэ экономическа зоно болохо. Дархан хотодо Россин эд товар таһалгаряагүй харуулха павильон, тиихэдэ Хяагтада монголой үйлдбэрэн харуулһан павильон нээгдэхэ гэжэ мэдэгдээ. Гадаадын экономическа харилсаануудай хүгжөхэдэ хэрэгтэй томо гостиница, мотель, ресторан гэхэ мэтэ барилганууд Хяагтада баймга баригдаха гэжэ хараалагдана.

Е. СУРМАЧ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлгэшын орлогшо В. К. Агаловта хилээмэ, дабһа ород заншалаар барибэ; хадагаар угталга.

Авторай фото.

Манай хөөрэлдөөн

Июлиин 8-һаа 10 хүрэтэр Сэлэнгын аймагта Гэсэрэй һайндэр үнгэргэгдэхэнь. Энэ ушараар Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй (ВАРК-ын) президент, Россин арадан уран зураача Д-Н. Д. ДУГАРОВТАЙ манай корреспондент Б. ОРБОДОЕВА уулзажа, ВАРК-ын ябуулжа байһан ажал хэрэгүүдээр, мүн һаяар болохо Гэсэрэй һайндэрөөр һонирхоһон байна. Энэ хөөрэлдөөгөө уншагшадайнгаа һонорто дуулгахамнай.

— Даши-Нима Дугарович, Гэсэрэйнэй һайндэр Сэлэнгын аймагта үнгэргэгдэхэнь гээшэ. Эндэ ВАРК-ын ажалшадай бэелүүлхэ үүргэ ехэ ааб даа.

— Зүб даа. «Үндэһэ яһатанаа эблэрүүлхэ, сэльхэлыень гэгээрүүлхэ ба һэргэн хүгжөөхэ» гэһэн Бүгдэ буряадуудай съездын тогтоолые бэелүүлхэ зорилготойгоор һүүлэй дүрбэн жилдэ яһала ехэ юумэн хэгдэ гээшэ. Ивэн түрүүн хэлэ бэшэгэй асуудал шиидхэхэ. мүн буряад арадай гар урладай бүтээлнүүдые хэхэ талаар бодото ажал ябуулагдаа. «Дүрбэн бархэ» гэһэн телевизионно дамжуулагдууд, бидэнэй шажантаней бүхэн үйлэдэлэй магафонууд, үлэшэнүүд, арадай үлгэрэн мэргэжэл һэргээлгын база предприятиинүүдэй ажал зоной сэдьхэл баяжуулаа. Арад түмэнтэ абтаруулхэ, нүхэсүүлхэ. Ёно заншалнуудыень һэргээхэ зорилготойгоор нютаг зоной изгэлэлнүүдые (землячество) байгуулжа, зүблэлнүүдые бии болгожо, буряад, ород, шэмэшэг, оротон, хамниган зон нүхэсэжэ, танил тала болобо гэжэ оносолхоор. Үндэһэн арадай урлалда, хубсаһа хунар өөлгодо һүргаха, бурхан зураха гэжэ ороолдонобди. Жэл бүри 200 гаран хүн арадай урлалаар мэргэжэнэ.

1991 ондо анха түрүүшынхээ Гэсэрэй һайндэр Эрхүүгэй Хадаахан нютагта үнгэргөө һэмди: тэрэнэй удаа Яруунада, нёдондо Агада эмхидхэгдээ. Мүнөө жэл Гэсэрэй туг Сэлэнгын газар дээрэ намилзаха.

— Энэ һайндэрэй программа тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгыт.

Июлиин 6-да Агын талаһаа Гэсэрэй туртай гараһан делегаци үглөөнэй 11-дэ Айралжан уулада байха, наашалжа, Арай нуурай эрьедэхи коттедждэ хонохо. Удаань үглөөгүүр Петровск-Забайкальскиин районой Бальгарта, олон буряад зоной (Зу- урхэтэй айл) ажаһуудаг Обор-Үнгөөдэ сурхарбаан, обоо тахилга болохо, Гэсэрэйнгээ туг угтаха.

Эндэ хоноод, углөөнэй 10 сагта Шэтын областиин ба Буряад ороной хилэ дээрэ Буряадай делегаци (ВАРК-ын түлөөлэгшэдтэй хамта) Гэсэрэй туг угтаха. Һүүлээрнь Харьяастада дасанай хажууда угтамжын найр болохо. Тиигээд шэнэ хүүргэр, Омулёвкоор, Ивалгаар. Оронгоор ябаад. Сэлэнгынгээ аймагта — Гусиноозёрск дээрэ Гэсэрэй туртай угтамжа болохо. Углөөлэрнь Гэсэрэй һайндэр эхилхэ.

Июлиин 9-нэй үдэр (углөөнэй 7 сагта) обоо тахилга эмхидхэгдэхэ. 11 сагта Гэсэрэй һайндэрэй баар ёноол нээгдэнэ. Гэсэрэй туг үргэдэхэ. «Эрын гурбан наадандa» хабатайшуул хабаадаха. Үдэһөө хойно эрхим дуушад, искусствын бэлигтэйнүүлэй концерт-наадан харуулагдаха. Олон конкурснууд, жэшээлбэл, «Гэсэрэй дангинын», «Гэсэрэй баатарай» болон дуушадай, ёохор хатарагшадай конкурснууд үнгэргэгдэхэ. Удэшэлэн «Түүдэгэй наадан» болохо.

Июлиин 10-най үдэр түгэсхэлэй наадан үнгэргэдэхэ. Эндэ Буряад Республикын түрүүшын Президент угэ хэлэхэ. Тиихэдэ Арадай Хуралай депутадуудтай таниилсалга болохо. Эрхимүүдтэ шангууд барюулагдаха. Удэрэй 2 час 30 минута һайндэр түгэсэхэ юм.

— Даши-Нима Дугарович, эндэ ямар аймагууд хабаа-данаб, мүнгэ зөөриин асуудалнууд шиидхэгдээ гү?

— Энэ һайндэртэ манай республикын 7 аймагай түлөөлэгшэд хабаадана, мунгэ зөөриөө тон адлаар гаргашалхаар даалгаданхай. Ямар аймагууд бэ гэбэл. Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Ивалгын, Зэдын, Хяагтын аймагуудай түлөөлэгшэд энэ һайндэртэ ерэхэ. Тиихэдэ Японой, Хитадай, Монголой, Венгриин, Германиин, Москвагай, Санкт-Петербургын, Усть-Ордын, Агын айлшад эндэ уригданхай.

Энэ һайндэр эмхидхэлгэдэ Соёлой Эрдэм һуралсалай министерствэнүүдэй худалмэриилэгшэд хабаадана, Гэсэрнадын дирекци һунгагданхай. Ивалгын дасанай (ЦДУБ-ай), бусад дасануудай ламанар эндэ гол үүргэ дүүргэхэ.

1995 ондо Гэсэрэй гол һайндэр Улаан-Удэдэ үнгэргэдэхэ юм. Эндэ эртээнһээ бэлдэхэ, урилга, бэлэг-сэлэгнээ эхилээд, хэхэ юумэн ехэ. Энэ һайндэрэй режиссерынь Цырен-Доржо Балжанов юм. Сэлэнгэ нютагай композитор П. Дамиранов болон бусад уран бэлигтэн хүгжэмэй талаар харюусалгатай.

— Һаяхан һунгалта үнгэрбэ гээшэ. Эндэ ВАРК-ын түлөөлэгшэд хабаадаа гү?

— Видэ гэр гэртээ өөрын дураар, шэлэһэн зоноо һунгаабди. Политикада манай худалмэриилэгшэд ехээр хабаададагүй гээшэ. зүгөөр нютаг зоной нэгэдэлнүүд өөһэдөө тусхай Уставтай: хэниие шэлэхэ байһанаа өөһэдөө, һайн дураараа шиидхээ. Энэ хадаа тэдэнэй эрхэ гээшэ, манай зүгһөө идхалга: баалага байгаагүй. байханьегүй. Манай гол зорилго хадаа арадуудай хани барисаас бэхижүүлхэ, ёно заншалаа һэргээхэ хэрэг болоно.

— Хөөрэжэ үгэнэитнай һайн даа. «Гэсэр-94» гэһэн һайндэртэ хабаадагшадта һайн һайханшье, ехэ амжалта хүсэе.

СЭДЬХЭЛЭЭ ГЭГЭЭРҮҮЛХЭ, БАЯЖУУЛХА

Июлиин 8-дэ Агын талаһаа Гэсэрэй туртай гараһан делегаци үглөөнэй 11-дэ Айралжан уулада байха, наашалжа, Арай нуурай эрьедэхи коттедждэ хонохо. Удаань үглөөгүүр Петровск-Забайкальскиин районой Бальгарта, олон буряад зоной (Зу- урхэтэй айл) ажаһуудаг Обор-Үнгөөдэ сурхарбаан, обоо тахилга болохо, Гэсэрэйнгээ туг угтаха.

Эндэ хоноод, углөөнэй 10 сагта Шэтын областиин ба Буряад ороной хилэ дээрэ Буряадай делегаци (ВАРК-ын түлөөлэгшэдтэй хамта) Гэсэрэй туг угтаха. Һүүлээрнь Харьяастада дасанай хажууда угтамжын найр болохо. Тиигээд шэнэ хүүргэр, Омулёвкоор, Ивалгаар. Оронгоор ябаад. Сэлэнгынгээ аймагта — Гусиноозёрск дээрэ Гэсэрэй туртай угтамжа болохо. Углөөлэрнь Гэсэрэй һайндэр эхилхэ.

Июлиин 9-нэй үдэр (углөөнэй 7 сагта) обоо тахилга эмхидхэгдэхэ. 11 сагта Гэсэрэй һайндэрэй баар ёноол нээгдэнэ. Гэсэрэй туг үргэдэхэ. «Эрын гурбан наадандa» хабатайшуул хабаадаха. Үдэһөө хойно эрхим дуушад, искусствын бэлигтэйнүүлэй концерт-наадан харуулагдаха. Олон конкурснууд, жэшээлбэл, «Гэсэрэй дангинын», «Гэсэрэй баатарай» болон дуушадай, ёохор хатарагшадай конкурснууд үнгэргэдэхэ. Удэшэлэн «Түүдэгэй наадан» болохо.

Июлиин 10-най үдэр түгэсхэлэй наадан үнгэргэдэхэ. Эндэ Буряад Республикын түрүүшын Президент угэ хэлэхэ. Тиихэдэ Арадай Хуралай депутадуудтай таниилсалга болохо. Эрхимүүдтэ шангууд барюулагдаха. Удэрэй 2 час 30 минута һайндэр түгэсэхэ юм.

— Даши-Нима Дугарович, эндэ ямар аймагууд хабаа-данаб, мүнгэ зөөриин асуудалнууд шиидхэгдээ гү?

— Энэ һайндэртэ манай республикын 7 аймагай түлөөлэгшэд хабаадана, мунгэ зөөриөө тон адлаар гаргашалхаар даалгаданхай. Ямар аймагууд бэ гэбэл. Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Ивалгын, Зэдын, Хяагтын аймагуудай түлөөлэгшэд энэ һайндэртэ ерэхэ. Тиихэдэ Японой, Хитадай, Монголой, Венгриин, Германиин, Москвагай, Санкт-Петербургын, Усть-Ордын, Агын айлшад эндэ уригданхай.

Энэ һайндэр эмхидхэлгэдэ Соёлой Эрдэм һуралсалай министерствэнүүдэй худалмэриилэгшэд хабаадана, Гэсэрнадын дирекци һунгагданхай. Ивалгын дасанай (ЦДУБ-ай), бусад дасануудай ламанар эндэ гол үүргэ дүүргэхэ.

1995 ондо Гэсэрэй гол һайндэр Улаан-Удэдэ үнгэргэдэхэ юм. Эндэ эртээнһээ бэлдэхэ, урилга, бэлэг-сэлэгнээ эхилээд, хэхэ юумэн ехэ. Энэ һайндэрэй режиссерынь Цырен-Доржо Балжанов юм. Сэлэнгэ нютагай композитор П. Дамиранов болон бусад уран бэлигтэн хүгжэмэй талаар харюусалгатай.

— Һаяхан һунгалта үнгэрбэ гээшэ. Эндэ ВАРК-ын түлөөлэгшэд хабаадаа гү?

— Видэ гэр гэртээ өөрын дураар, шэлэһэн зоноо һунгаабди. Политикада манай худалмэриилэгшэд ехээр хабаададагүй гээшэ. зүгөөр нютаг зоной нэгэдэлнүүд өөһэдөө тусхай Уставтай: хэниие шэлэхэ байһанаа өөһэдөө, һайн дураараа шиидхээ. Энэ хадаа тэдэнэй эрхэ гээшэ, манай зүгһөө идхалга: баалага байгаагүй. байханьегүй. Манай гол зорилго хадаа арадуудай хани барисаас бэхижүүлхэ, ёно заншалаа һэргээхэ хэрэг болоно.

— Хөөрэжэ үгэнэитнай һайн даа. «Гэсэр-94» гэһэн һайндэртэ хабаадагшадта һайн һайханшье, ехэ амжалта хүсэе.

Уласхоорондын конференци

Эрдэмэй - практическа уласхоорондын хураладаан Татарстанай нийслэл Казань хотын 5-дахи гимназиин дэргэдэ үнгэрбэ. «Үндэһэ яһатанай эрдэм һуралсал: эмхидхэлгын дүршэл, шиидхэгдэхэ асуудалнууд, шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүд» гэһэн төмөөр Татарстанай Эрдэмэй академиин эрдэмтэд, республикын татаар гимназиинуудай директорнуудэй советдэй хамта Россин 20 республикын, область, хизаарай, СНГ-гэй гүрэнүүдэй, Хитадай болон Турциин эрдэмтэдые, багшанарые уриһан байна.

Энэ зүблөөе нээлгэ дээрэ академик М. Махмутов, эрдэмэй докторнууд, Татарстанай эрдэм һуралсалай министр В. Гайфуллин, Г. Даутов, Г. Мухаметзянов, Ю. Тюнников, Казань хотын 5-дахи гимназиин директор — шэнжэлэгшэ Ф. Харисов болон бусад үгэ хэлээ.

Үндэһэн яһатанай эрдэм һуралсалай болон хүмүүжүүлгын юрэнхы асуудалнууд, арадай педагогикын ёно заншалнууд, естественно-математическа эрдэм һуралсал тухай ханамжатай, али алиньше талада аша туһатай хөөрэлдөөн болобо.

Бурлад Республикын эрдэм һуралсалай түлөөлэгшэд энэ конференцидэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Улаан-Удэ хотын мэдээжэ шэнжэлэгшэ, бэрхэ багша З. Б. Санжиевай «Буряад ороондо үндэһэн арадуудай эрдэм һуралсал эмхидхэлгын дүй дүршэлһөө» гэһэн элидхэл бултанай һонирхол татаа һэн. Нигэжэ уласхоорондын хураладааануудта эрдэмтэд, багшанар хабаадахадаа, үндэһэ яһатанай хоорондохи харилсаа холбоо бэхижүүлнэ, бэе бэеынгээ баян, түрүү дүй дүршэл халан абана.

Ф. ИСЛАМОВ,
педагогикын эрдэмэй кандидат.

Казань хото.

...ПОВ—Буряад ...н Президент

...Президентын, Арадай Хуралай ...хөёрдохи шата июниин 30-да ...олгодоһон дүнгүүдээр һунгалта ...

...ТҮРҮҮШЫН Президентээр Леонид ...задаба. Тэрэнэй түлөө һунгагда...а үгөө. Арадай Хуралда 40—42 ...д һунгагдаа гэжэ тухайлагдана.

...АР ЛЭ ГЭЭШЭ

...д үерлэһэн зандаа. Үсэгэлдэр ...станциннуудай дэргэдэ Зэдэ ...атадгүй гэжэ. гидрометстанциин ...Тиигээ һаань. Дэрэстэй һуу- ...ба сэрэгэй аэродром үһанда ...жка һуриинай дэргэдэ ехэ үһан ...гээн ехээр үһанда абтаһан бай- ...

...лагай захиргаанууд болон үертэ ...эмхи гуримтай, һэргэлэн байха ...магуудһаа зөөхэсэ арсаһан зон- ...гудые хэрэглэхэ талаар респуб- ...ведтэ үер тушаа онсо байдалай ...анхарал хандуулагдаһан байна.

Э. ДАГБАЕВ.

...эй олонниитэтэй холбоонуудай талаар таһагые даагша.

...ТАНИЛСАГТЫ...

...ажамидарха арга бэдэрхэ. А. ...удэй үлөөд байхада». Н. Сонн: ...ньнь ехэ»; Шэнэ сагай шэнжэ. ...ндасань хубилаа»; В. Баторов: ...»—фото-мөдөөсөл.

...субботын үдэрэй заншалта ...ын хото, худөөгэй һонин. ТВ-

БАЯРАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

ОЛИМПИИН НААДАНУУДТА МҮНГЭН МЕДАЛЯАР ШАГНАГДАГША, ЕВРОПЫН ЧЕМПИОН ВЕЛИНГТОН БАРАННИКОВАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

ОЛИМПИИН наадануудай мүнгэн медальда хүртэгшэ. Европын чемпион, СССР-эй спортын габьяата мастер, уласхоорондын категориин судьяВелингтон Нинокентьевич Баранниковай шанда хүртэхын түлөө боксоор «Байгал-94» гэжэ бүхэроссин мүрысөөн үржадэр Буряадай багшанарай институтдай спортын танхим соо баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Сэхьяень хэлэхэдэ, мүнөө үедэ мүнгэ таниганай хомордоһон дээрэһээ үриг- даһан олохэн команданууд ерэжэ шадаагүй. Тиигэбэшье Хабаровска хизаарай, Кемеровска, Шэтын ба Эрхүүгэй областьнуудай, Буряад Республикын арһан бэлэйн жараад шадабаритай хабаадана.

Һүүлэй жилнүүдтэ суута сэрэгшэдэй, габьяата тренернүүдэй, алдарта спортсменнуудэй дурасхаалда, үндэлэлдэ ехэ ехэ мүрысөөнүүд үнгэргэдэжэ, спортдэ дуратайшуулай анхарал татадаг, һонирхуулдаг гээшэ. Жишээнь, Россин габьяата тренернүүд А. Б. Ричиниовэй, А. А. Атархановай, түрүүшын совет олимпийскэ чемпион В. К. Сафроновой, СССР-эй чемпион, 1972 ондо Мюнхенэй Олимпиадада хабаадагша Б. С. Зорикуевай дурасхаалда зорюулагдаһан, мүн манай Буряад ороонһоо ургажа гараһан түрүүшын спортын мастериуудай нэгэн В. Б. Бадмаевай, республикын арба дахин чемпион, профессор В. А. Шабаевай шангуудай түлөө мүрысөөнүүд заншалта боложо байнхай. Тиин саашадаа Буряад ороной суута боксер В. Н. Баранниковай шанда хүртэхын түлөө бүхэроссин мүрысөөн эдэнэй дунда ёнотой һуурина ээлхэ бээ гэжэ һанагдана.

Мүрысөөе нэлгын парадай үедэ прагуу һайхан хүнжэм эдэлжэ. Буряад Республикын арадай артист Григорий Багадаев «Буряад ороныи» гэжэ дуу дуулажа, нютагайнгаа суута бөксерые, мүн айлшаар бууһан спортсменнуудые, судьянарые, сугларагшадые амаршалан угтаба. Городой хүүгэдэй уран бэлигые хүгжөөхэ байшангай дэргэдэнь бальна хатарай ансамблиин гешүүд сахилгаан түргэн хатаю наадажа, сугларагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаһан байха юм.

Физическэ культура ба спортын талааэ республикын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, Буряад Республикын арадай депутат В. Ч. Цыренжапов амаршалгын үгэ хэлэжэ, мүрысөө нээбэ. Тиихэдээ нютагайнгаа боксерэй ехэ спортдо туйлаһан амжалта, илалтанууд тухай тэбшохоноор хөёрэһэн байгаа.

Элитэ ехэ спортсменүүд, уласхоорондын болон бүхэросоюзна категориин судьянар хүндэтэ айлшадал дунда байбэ. Велингтон Баранниковай эжы—Россин арадай гэгээрэлэй отличник Елена Глебовна мүн лэ эндэ һуугаа.

Уласхоорондын категориин судья, спортын мастер А. В. Кривошеев (Эрхүү)—ахамад судьягаар, Красноярскый университедэй доцент, бүхэросоюзна категориин судья, спортын мастер В. А. Кузьмин мүрысөөнэй ахамад секретариар томилогдоохой.

Түрүүшын үдэр ринг дээрэ арбан хөёр уулзалга болобо. 57 килограммай шэгнүүртэ спортын мастерта кандидат Эрдэни Бабудоржиев, спортын мастер Степан Хорлоев хөёрой уулзалга шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, сугларагшадые һонирхуулаа. Россин чемпион, СНГ-гэй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэнэн С. Хорлоев нэгэдэхи раундда һэриимжээ һуладуулхадаа, нүгөөдынгөө туулган хүндэ нюдаргада дайрагдажа, нала дээрэ һуушаба. Москвагай Түбэй физкультурын институт дүүргэгэд, спортын национальна зүйлнүүдээр республикын хүүгэдэй спортын һургуулида тренерээр хүдэлжэ байһан Э. Бабудоржиев энэ жилдэ Аласдурна зүгэй зонын чемпион болонхой. Оронойнгоо нинслэл хотодо һуража байха үедөө тэрэ эдиршүүлэй болон залуушуулай дунда Москва хотын чемпион болоһон, эрэшүүлэй дундаһаа хөёрдохи һуури эзэлһэн намтартай. Мүнөө яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһан Эрдэни Бабудоржиев раундһаа раундда улам эршэмтэйгээр тулалдажа, илалта туйлаа.

63,5 килограммай шэгнүүртэ А. Шевченко (Усть-Илим)—В. Иванченкые (Биробиджан), М. Лудупов—Г. Бадмаевые, 75 килограммай шэгнүүртэ С. Королев (Таштагол)—Э. Трохировые (Комсомольск-на-Амуре), А. Бачин (Улаан-Удэ)—Е. Сыромятниковые (Шэтэ), 91 килограммай шэгнүүртэ В. Батурин (Улаан-Удэ) — И. Лапердинние (Шэтэ), А. Путинский (Улаан-Удэ)— В. Ивановые (Кемеровэ), Е. Копылов (Шелеховэ) А. Вишневскиие (Шэтэ) шүүжэ, урагшаа дабшаба.

Мүнөөдэр хахад финалай уулзалганууд үдэрэй 3 сагта эхилхэ.

Б.М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Баранников.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

hҮҮЛШЫН МЕТРНҮҮДЭЙ ҮЛӨӨД БАЙХАДА...

Хорин жэлэй сааанахана «БАМтоннельстрой» гэhэн барилгын управлени эмхидхэгдээ бэлэй. Тус управлениин түрүүшын худэлмэришэдэй, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй отрядуд Буряад ороной хойто хизаар нютагуудта буужа, асари ехэ барилгын эхин hуури табиhан юм. Эдэнэр богонихон сагай туршада ой тайгын дуидуур, хада уулануудай хормойгоор самсаал сабшажа, авто-харгы бариха даабари абаад, эршэ зоригтойгоор ажаллажа эхилhэн намтартай.

Проходчигууд богонихон сагай туршада Хурамхаанай аймагай Улаанхаан hуурин-hаа Хойто Муяын хадануудыг хүрэтэр авто-харгы барижа дүүргээд, энэ харгыгаар Хойто-Муяын хадануудыг доогуур 15 километр тоннель малтаха оньhон түхеэрэлгэнүүдые барилгын материал, эдеэ хоолой зүйл өөжэ эхилhэн юм. Проходчигуудай hууха тосхоной барилга зэрлиг тайгын өөрто бодхогдожо эхилээ hэн.

1975 оной февралин 25-да тоннель малтаха «Фурукава» гэhэн комплексын хабсаралга дүүргэгдэжэ, энэл удэр Хойто Муяын 15 километр тоннелинин барилга эхилээ бэлэй. Хорёод жэлэй туршада эндэ эршэтэ ажал орьёлон бусална. Проходчигууд удэр hүнине илгангүй, эдэбхи үүсхэл гарган ажаллажа, асари ехэ хэмжээнэй ажал худэлмэри хэжэ байhаар. Хойто-Муяын хадануудыг доогуур тоннель бариха гэhэн тиимэшье амар хэрэг бэшэ байшаба. 15.343 метр тоннель, штольни хоёрые (хамтадаа 35 километр болохо юм) табан жэлэй туршада барина. Энэ тоннелиин барилгада 300 миллион түхэриг (хуушан сэнгээр) гаргашалха гэhэн проектно-сметнэ документнүүд зохёогдоод, энэ проектын үндэр барилга эхилhэн юм.

Промышленна предприятиннүүдhаа холо, ямаршье түмэр замай, авто-харгын үгы газарта нимэ гайхамшаг тоннелиин барилга хэхэ гээшэ хэсүүхэн лэ хэрэг байгаа бшуу. Эрдэмтэд, геологууд ямаршье бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын худэлмэри хэнгүй, тоннелиин барилга эхилхэ зүбшэл үгоо. Хойто Муяын хаданууд досоогоо юу шоугаад байнаб? Магад тэндэ бүхэли нуур, далай байгаа аалам. Ямар хүрьhэн проходчигуудые хүлеэнэб. Гранит шулуун гү, али хэзээдэшье гэдэдэгүй газар гү? Энэ бүгэдые сүм мэдэжэ абаад лэ тоннелиин барилга эхилхэ хэрэгтэй байгаа бшуу.

«БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд, инженернүүд, технигүүд Хойто Муяын хадануудай досоо талын байдалые hайса мэдэхэ гэжэ ороддоошьегүй. Эдэнэр энэ тоннелиин барилгада үгэhэн мүнгэ түргэн лэ ашаглажа эхилхэ, хэрбээ бэрхэшээлнүүдэй дайралдажа, проектэр хараалhан мүнгэнэй хүреегүй hаань, гүрэнhөө эрихэ. Гүрэн баян ха юм. БАМ-ай барилгашадhаа ехэ харамнахагүй байха. 15 километр нимэ тоннель ходоо баригдажа байдагүй ха юм, — гэжэ «БАМтоннельстрой» управлениин хүтэлбэрилэгшэд тэрэ эхин сагаар тооолодог бэлэй. «hохор» янзаар Хойто Муяын тоннелиин барилга эхилhэн мэргэжэлтэдые, инженернүүдые, дээдыг зургаанай хүтэлбэрилэгшэдые байгаали түрүүшын үдэрhөө хэhээжэ эхилhэн юм. Түрүүшын лэ метрнүүдтэ гранит шулуун, хүрьhэнэй дундахи халуун уhан, хэзээдэшье гэдэдэггүй газар дайралдажа, проходчигуудта аймшаггай хүндэ хүшэр байдал тохёолдодог hэн. Москва, Харьков хотонуудта метро барижа байhан дүршэл шадабаритай проходчигууд Хойто Муяын тоннелиин барилгада хабаадалсажа, хаба шадалаа сүм энэ шухала худэлмэридэ зорюулжа, зарим тэды амжалтануудые түйладагшье бэлэй. Табан жэлэй туршада баригдаха тоннель мүнөө болотор үргэлжлhөөр. Түрүүшын проектээр хараалгдаhан 300 миллион түхэриг үни хэзээ гаргашалагдаhан.

Энэ тоннелиин барилга түргэн болзор соо дүүргэхэ зорилготойгоор Японой, Америкын мэргэжэлтэдые урижа асардаг байгаа. Хойто-Муяын тоннелиин барилгада гол түлэб Японhоо асаргдаhан «Фурукава», Америкэнээ «Робинс» гэжэ газар малтаха бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүд асаргдаад мүнөө хүрэтэр ашаглагдана. Байгаалиин аргагүй хүшэр хүндэ байдалда ашаглагдажа байhан энэ түхеэрэлгэнүүд мүнөө хуушаржа, муудажа эбдэрнэ. Тэрэниие занhабарилха болохоло запас частьнууд олдоногүй, олдоошье hаань, худалдажа абаха мүнгэн зөөри дуталдана. Тоннель малтаха шэнэ комплексныдые абахын тула олон миллиард түхэриг хэрэгтэй.

Россин гүрэн «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын акционернэ нэгэдэлэй коллективтэ ехэ туhа хүргэхэ гэжэ даранагүй. Проходчигуудта 17 миллиард түхэриг үритэй аад, тэрэнээшье түлэнэгүй. Энээн дээрэhээ «БАМтоннельстрой» нэгэдэлэй худэлмэришэд аргагүй хүшэр хүндэ байдалда ороод байна. Проходчигууд хэлэн hараараа салин хүлhэеэ абанагүй. Бэлигтэй бэрхэ, дүршэл шадабаритай инженернүүд, технигүүд, проходчигууд ажалhаа гаржа ошоно.

Хойто Муяын тоннелиин барилгада 3240 худэлмэришэд, инженернүүд худэлхэ аад, мүнөө дээрээ 2140 хүн худэлнэ гэхэ гү, али мянга гаран ажалшад, мэргэжэлтэд дуталдана. Нигээд байхада яалтай гээшэб? Хаанаhаа энэ холын Хойто Муяын тоннелиин барилгада проходчигуудые. инженернүүдые асаха гээшэб? 15 километр 340 метр тоннелиин 14 километр 300 метрынь баригдаад байна. Үлөө километр тухай тоннель, 500 метр штольни барихань үлөө. Энэ барилга хэдэн жэлэй туршада дүүргэгдэхэ гээшэб? Хоёр жэл гү? Али гурбан жэл үргэлжэлхэ юм гү? Хэлэхэнь хүшэр.

Хойто Муяын тоннель баригшад үнгэрhэн жэл 340 миллион түхэригэй барилга хэhэн байха юм. Байгша сидо миллиард 500 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэхэ хараа зорилготой. Теед тэрэнээ бэлдүүлжэ шадаха гү? Эдэнэй hаадгүйгөөр, hайнаар худэлхын тула тоннель соо ашаглагдаха 16 электровоз, малтагдаhан шулуу, шороой зөөхэ 7 автомашина, запчастьнууд хэрэгтэй. Россин Федерацин правительство эдэнэртэ туhалха гү? Хэлэхэнь баhал хүшэр. Россин Федерацин премьер министр Виктор Черномырдин БАМ-ай барилгашадта гүсэнэй талаhаа туhалха гэhэн документүүд дээрэ гар табиба. Энэ «БАМтоннельстрой» нэгэдэлэй худэлмэришэдтэ багаханшье hаань, этигэл найдал түрүүлэ.

А. КРИВОЙ.
«БАМ» газетын худэлмэрилэгшэ.

ГАСАЛАНТАЙ САГАЙ ХОЙШОЛОНГЫНЬ ЕХЭ...

Нээмэл түхэлэй акционернэ «Забайкальский вагоновод» бүлгэмэй коллектив эгээл мүнөө үедэ хүндэ хүшэрхэн байдалда ороогой. Дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда эдэнэрэй хайшан гээд ажамидаржа байhаарнь hонирхон. манай түсхай корр. Д. Дондоков акционернэ бүлгэмэй генеральна директор Н. М. Солнтэй hаяхан уулзажа, тэрээндэ хэдэн асуудалтайгаар хандаба.

— Николай Михайлович, мүнөөдэрэй байдал тухайгаа хөөрэхынгөө урда тээнь ан үсхэбэрилдэг «Забайкальский» совхоз байхадаа, ямар амжалтануудтай худэлдэг hэм гэжэ хэлэжэ үгэхэ болоот. Та, минии мэдэхээр, энэ ажахые үнинhөө хойшо хүтэлбэрилжэ ябанат. 1977—1978 онуудай али нэгэн дэнь. мартаад байнаб, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгөөр би танай ажахын хүргэлтын материалнуудые Москва абаашажа, тушаahанаа hананаб. Совхозойнгоо бага-сага түүхэ тухайнь манай газетын уншагшадта тобшохоноор хөөрэжэ үгыт даа.

— Манай совхоз гэхэ юм гү, али мүнөөнэй байдалаар акционернэ бүлгэмнай 1996 оной июлиин 6-да 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ ёнотой юм. Энэ түүхэтэ удэр болотороо биднэр ажамидаржа, бүтэн бүрин зандаа ажаhуужа шадахана байна гүбди, бурханай мэдэлэй болонхой. Тиимэhээ ажахымнай Росси гүрэн дотор эгээл үниэй совхозуудай нэгэниинь бэлдоно гэхэдэ, алдуу байхагүй. Совхозойнгоо түүхэ тухай богонихоноор хэлэхэ болоо hаа, 1946 оной июль hарада ажахы байгуулха хэрэгтэ хубитануудаа оруулhан, манай урдаа харан, хүндэлхэ, hүгэдэн дохихо ажалай ветеранууд яhала олон бии. Коллективэйнгээ ажал хэрэгээр мүнөөшье болотор hонирхохон зандаа байдаг. Эдэнэркай хэд бэ гэбэл, совхозые түрүүшын жэлнүүдтэ аяар 14 жэлэй турша соо хүтэлбэрилhэн манай хүндэтэ директор Д. В. Лошкарев, тэрэнэй наhанай хани нухэр, ахамад зоотехнигээр худэлhэн Лидия Семеновна мүнөө Баргажан hуурында ажаhууна. Ажахымнай ахамад ветеринарна врач А. А. Матренина hүүлдэнь ветеринарна эрдэмэй кандидат болоод, республикын Худөө ажахын министерствын ветеринарна таhагые олон жэл соо даажа ябаа. Тэрэ баhал хубитаяа ехээр оруулаа. Баригдашан А. А. Мельшков. 1946 онhоо ажаллажа эхилhэн, анүсхэбэрилэгшэд О. Н. Федорова, Е. А. Казакова, О. Е. Олейникова болон бусад ой тайга соо байрануудые түхеэржэ, түрүүшын ан асаруhан түүхэтэй юм.

— Та өөрөө эндэ ямар онhоо ажалланабта? Тиихэдэ совхоздотнай хэды толгой ан үсхэбэрилэгдэдэг байгааб?

— 1958 онhоо хойшо энэ совхоздо худэлжэ ябанаб. Тэрэ сагhаа хойшо юумэн ондоо болоо, нилээд хубилаа. Хубилалтанууд эллэбэл байдалhаа болоо юм ааб даа. Тиимэ холеньше бэшэ, наhад оной эхеэр биднэр 11000 толгой морко, 19000 толгой үнэгэдые үсхэбэрилдэг, эдэ ангуудые бүхыдөө 320 худэлмэришэд харууhалдаг байгаа юм. Жэлдээ гүлгэдые олоор абажа, hүрөөө олошоруулhандаа, hайн шампартай арhа үйлэдбэрилхэ, хари гүрэнүүдэй аармаг, аукционуудта худалдаhандаа, коллективнай яhала олзо ороотой худэлэгшэ бэлэй. Горбачевой эзhэн хубилалта, Россин Президентын ябуулhан хараа шугамууд hүүлэй жэлнүүдтэ худөө ажахын бүхы hалбаринуудые үндэhөөрнь hалгажа халба.

— Мүнөөнэй байдалда ороо хадаа оорынгөө коллективэй ажал хэрэгүүд тухай хэлэжэ үгыт.

— Манай эрхилдэг hалбаримнай баhал hалаха түйлдаа мүнөө хүрэнхэй. Экономическа хүндэхэн байдалда ороходоо, бидэ байгша оной апрель hара соо үйлэдбэринигөө суглаа зарлажа, саашадаа хайшан гээд ажамидарха тухайгаа хэлсэhэн байнабди. Худэлмэришэдэй тинхэдэ-сохэл олоороо суглараа hэн. Соёлой байшангай 200 хүнэй hууритай hаань, 300—350 хүн баттажа ядатараа суглараа. Суглаан дүрбэн часай туршада үргэлжлэ, нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэм болгогдожо хубилагдаха гэhэн шиидхэлтэй абгаа бэлэй. Манай үстаhной капитанай 51 миллион түхэригоо сагнэгдьэ. Бүхыдөө 51 мянган акциинүүд—нэгэ акциинь 1000 түхэригоо худалдаанда табигдажа, 506 акциинөө бии болоо. Энэ суглаан өчэл шуулатайгаар үнгэрөө. Одохон хүнүүд үгэ хэлэхэдээ, мүнөөдэрэй байдалаар аурхэеэ убдэжэ байhаяа эрид мэдуулдэ hэн. Суглаан дээрээ бүлгэмэй Устав баталан абааб ди.

— Совхоз акционернэ бүлгэм хоёрой хоорондохи илгаань ганса хубитануудаа, акциинуудаа хубааже абаhанhаа илгаатэй болсно гээшэ гү?

— Үгы. Худалмэришэдэй баhал бололнь тад өндоо болоно. Үнгэрhэн хэдэ hаяа соо би анзаанные оорынгоо нюдоор хараад байнаб. Анчаг ажалай жүрөм сахихагүй, худалмэридөө ерэхэгүй абадаг ааш олоор үзэгдэдэг hэн. Мүнөө тиима юумэн үзэгдэхээ болиноб. Коллективүүд өөдөө журамаа тон наринаар сахина. Жэнэ болгон хэлэбэл, ангуудые зүбоор, саг соонь, hэйнаар эдэлэүүлэгүй hаа, ямар амжалта, үрэ дүн түйлагдаха байнаб? Одоо энэ хэрэгтэ онсо анхаагал хандуулагдаа гээшэ. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, ажалша хүшүүдэй өөнэд өөhэдынгөө участоууд дээрэ бүтэй зэдэлынь болежо шадаа бшуу.

— Мүнөө бүлгэмдэтнай хэды толгой ан үсхэбэрилэгдэнэб?

— Тэжээлтэй байгаа hаа, морко, үнэгэдые тэрэл нэм соонь үсхэбэрилхөөр аргатайбди гэжэ hанагшаб. Тэдэ энэ асуудал илангаяа hүүлэй жэлнүүдтэ нилээд хүшэрхэнөөр шиидхэгдэдэг болоно. Мүнгэ зөөригүй байhан дээрэhээ, илангаяа энэ жэлнай ехэл хүндэхэл жэл боложо байна. Хараад үзыг даа. Манда мүнөө 8 секци гэхэ гү, али 1200 тонно загаhан хэрэгтэй юм. Хариа өөhэдтэмнай мянга 100 тонно загаhан даб дээрэ бии. Бидэ үдэр бүхэндэ 5—7 тонно загаhа ангуудтаа эдюулнэбди. Хорин үдэр соо холлуулаад, саашадаа юугээ эдюулхэ болоноб ди? Энэ асуудалаар республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо А. М. Шевченкодэ урижадэр, үсгэлдэр ороо. Мүнөө үгөлөзэй худөө ажахын министр Н. И. Найдановтай уулзаба.

Республикын ноёд туhламжа хэр хүргэхэ байнаб?

— Нүхэр Шевченко hаяын сагта урьhаламжын ерэхэдэнь, 300 миллион түхэриг мүнгэ таhалжа үгэхэ байнаhаа мэдүүлээ. Теэд энэ мүнгэ зөөреэр мянга 2 секци загаhа худалдажа абаха аргатай ха юмбибди. Теэд тэрэмнай хэды сан соо хүрхэб?

— Таанад загаhа хаанаhаа худалдажа абанат? Бартерна андалдаа хэхын аргагүй юм гү?

— Алас-Дурна зүгhөө, Сахалинhаа, Мурманскhаа, Владивостогhоо, Находкаhоо гээд олон тээhэр худалдажа абанабди. Үридшалан түлэгдөөгүй hаань, тэдэнэр загаhа манда худалдахаяа оттолонтаhа арсана. Бартерна андалдаан түхай хэлэнэт. Ангай арhа шүрбэhэ нэгэ дахин абахадаа, тэдэнэр хойшодоо худалдажа абахаяа таhа арсана бшуу.

— Мүнөөдэрэй танай бүлгэмэй финансова байдалынь хайшааб? Хэды шэнээн үри шэритэй гээшэбта? Ан үсхэбэрилэгшэд салин хүлhэеэ саг соогоо абаhа гү?

— Гасалантай сагай хойшолонгынь угаа ехэ байна. Энээнше манай финансова байдалhаа элитээр харахаар. Видэ мүнөө «Онтлёрьский» банкда аяар 6 миллиард түхэригэй үри шэридэ ороихойбди. Тэрэнэймни 2,6 миллиард түхэригынь тэжээл худалдажа абаhанай урьhаламжын мүнгэн, бэшэниинь урьhаламжаяа саг соонь бусажа шадаагүй яа түлэхэ мүнгэн болоно. Байгша оной дүүрэтэр манай бодомжоор энэ үри шэримнай аяар 12 миллиард түхэригтэ хүрэхэ байна. Үнөө дээшээ болоолгүй hаа... Манай счет банкда хаалтатэй.

Манай бүлгэм байгша ондо 4 миллиард түхэригэй ангай арhа худалдахаар хараална. Тэрэнээ мүнөө сагта яагаад, ямар аргаар худалдахаяа үшөө мэдэногүйбди. Энэмнай одоол хэлсээнэй асуудал болонхой. Мүнөө складта аяар 2 миллиард түхэригэй сэнтэй ангай арhан хэбтэнэ бшуу.

Арhа шүрбэhэ худалдажа абаха дуратайшуулда хэды сэнтэйгээр тэрэнээ наймаалдаг юмта? Бүлгэмэй магазин гэжэ амараа бии гү?

— Бидэ өөhэдын мэдэлэй магазингүйбди. Буряад ороной ангай арhа худалдаха тухай шэглэлтэй магазин республика соогоо нээхэн болоо гэжэ дээдын нойдто хэлэхэдэмни, хэнные энэ дурадхалымни өөдэнь абанагүй. Манай үйлэдбэрилhэн арhан, Прибалтийска республиканнуудайхида ороодоо, шанарайнгаа талаар тал ондоо, ута, удхэн үнэтэй, хара хүрин елэлэмэ үнэтэй байдаг ха юм. Стокгольмдо үнэргэдэhэн улаасхоорондыг аукциондо хабаадахадаа, би өөрынгөө үйлэдбэрилhэн арhа бэшэн соohоо танижа олоо hэм. Үнэхөөрөөшье, шанараараа hайн лэ даа.

Норкын элдэгдээгүй арhан 47 мянган түхэриг дээшэ сэнтэйгээр, үнэгэнэй арhан 200 мянган түхэригөөр сэнтэйнэ. Нигэжэ арhаяа худалдаhан мүнгөөрөө бидэ салин түлэнэбди.

— Дэлгүүрэй экономикын оршон байда бүтэн бүри хын тула ш түрэсэ олоо шампартай а лэдбэрилжэ, табиха зори бүлгэмэй у ёнотой.

— Тиим рэсэ олоор шампартай а хын тула м далдажа а рн хэрэгтэй манай пра намжа үзүү hанагдана. рядаг оромо тай арhа н холуур су

Бүлгэм б дэ худалмэ центээр у гөөр гол хэ гэжэ яа гаабди. Үн дэг нагэдэх гадир Над гай. норко дохи бригад на Ефрем рилдэг кол шатай худ жалта ту Нимэрхүү хусөөр бид үнэгэн бүх абаха hаа, тэнэбди. гадуур 10 түлжүүлж бди. Эмэ дуда зэ абаха д үлүүлжэ. түлжүүлж хабэрилэгш ва. Валент бовь Зори ва Полко Лобанова гэдые аба 2000 толг байха юм. амжалтада худалhэн А. П. Ор ринарна в ню, тэжэ нине дааг оньhон т ябуулдаг веев боло хубита н

Шэнэ сагай шэнжэ

ГАЗАРТАА ХАНДАСАНЬ ХУБИЛАА

Хадалиг манай Аха нютагта үбэлдөө хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ асуудал хэдынэйшье үедэ хүндэхэн хэрэгүүдэй нэгэн байhан гээшэ. Энэл асуудал зүбөөр шиидхээ hаа, ажахынуудаймнай экономикошье, эрэймнай байдалшье hайжарха ха юм даа.

Колхозуудай арендиэ гуримаар худалдэг болоhон сагhаа худалмэришэдэй газартаа, үйлэдбэринигөө hалбаринуудта хандасань эрид hайн тээшээ хубилаа.

Арендиэ хэлсээнэй ёноор, газар, оньhон техникэ, малай байра болон байрын гэрнүүд колхознигуудта хольн хараатайгаар худалхэ арга олгожо, харилсаанинь алишье талаhаа тааруу, юридическэ үндэhэтэйгоор үйлэдбэрилдоо гараhан хэрэгүүдые өөрөө, эзэн янзаар шиидхэхэ арга олгоно.

Жэшээнь, «Улаан-Аха» колхозой сабшалан харагты. Урда жэлнүүдтэ сабшаланhаа гектарай 3—5 центнерhээ дээшэ үбhэ абажа шадахаяа болёо шахуу газариуудайнгаа шулуу шохой арилгажа, суглуулаа. Бүтэшэhэн ханаабуудаа зahажа, урадхал уhаар уhалжа, «ногоон хибсээ» hалхи hэбшээндэ хиисхүүлжэ байхадань, нюдэндэ ямар аятайб, сэдьхэлдэ ямар зохид бэ?

Теэд мүнөөшье тэдэнэрэй социальна талаhаа юугээршье жамгаалагдаагүй байhаниннь харамтайл. Республикын түрүүшын Президент, Арадай Хуралай депутадууд түрүүн дайнай үедэ ара талада ажаллаhан зонние — дайнай ветерануудта адли пенси, тэдхэмжэ нэн түрүүн тогтоохо

— 30—40 жэлэй саада тээ нимэрхүүгээр худалдаг байгаал даа. Хожомынь хэды захяа, заагаашье hаань, «хэнэйшье бэшэ, хамтын юумэнэй» түлөө хэн ороддохоб даа. Бэсынгээ амарые хараад лэ ябаа гүбэ. Газараа оорынгоо өөрөөдөхэ зөөри гэжэ сийлгоходоол, зомнай ондоохоноор хандалаг болошобол даа.— гэжэ колхозой ажалай ветеран Дари Даниановна Гармаева хөөрэнэ.

Тэрэньшье зүб. Худалжэ, хүлhэеэ гаргаагүйдэшни, зэрлиг дэлгүүрэй хатуухан гуримай эзэрхэжэ байhан сагта шамда хэн юу үгэхэб?

— Яhалал эрхэтэй, сүлөөтэй болобо гээшэбди. Урдань хадышье схые үйлэдбэрилоо hаа, түсэбэй ёноор, бултыень шахуу гүрэндэ тушаажархидаг гуримтай байгаа гүбди даа.

Тиихэдэ мүнөө ажахытаяа хэhэн хэлсээнэй гуримаар, урагшатайгаар худалhэн худалмэришэн олзотохол ушартай болоод байна.

— Дэлгүүртэ ороогоhоо 20—30 жэлээр гээгдээшье hэн бэлэйбди. Промышленна болон худөө ажахын продукциудай сэнгүүдэй адлирхуугаар сэгнэгдэдэг болсо hаань, үшөөл туршахаар байнал даа,—гэжэ ветеран Ш. Ш. Будаев хэлээ hэн.

Гүрэнэй талаhаа худөө ажахын «туршалганууд» дүүрэжэ, ашагтайгаар хүгжөөхэ арга олдохо ёнотой гэжэ этигэхэ дуран хүрэнэ. Газар ямаршье гуримаар өөмдөгдөө hаа, нэн түрүүн hайн ургаса, ашаг олзо оруулха, эзэдынь баяр долгэр ажаhууха эзэрготэй ха юм.

О. БАЛДАНОВ.

ҮНДЭР НАhАТАЙШЬЕ hАА...

«Он жэлнүүд hубарилаhаар, түргэн ошоно. Яахабши даа, сагай эрьесэ нимэл ха юм.

Мэдэншьегүй байтаршни, наhан ходоршоhон байжа, балшар бага наhаяа, ажалайнгаа үнэрhэн жэлнүүдые дурсан байхада, hоннишье, гунигтайшье болодог».—гэдэ Эрхириг тосхондо ажаhуудаг ажалай пенсионер Дулмажаб Бамбаевна Чимитова hаяхан намда хэлээ hэн.

Урдань сүүтэй ажахынуудай нэгэн байhан «Улаан-Эрхирэг» колхоздо мэдээжэ эмхидхэлшэ. колхозой түрүүлэгшэ Дампил Санжиевай хүтэлбэри доро Дулмажаб Бамбаевна яhала шанраар ажаллаhан намтартай. Тэрэ үеын эхэнэрнүүд бүү барихаhаа бэшыень бэе дээрээ үзэhэн байха. Тэрээн түхэй хэлээднье яалай.

Арбижал hуурында олон жэлдэ hаалишанаар ажаллаhан энэ эхэнэрэй хамаг хүдэлмэреэ бар хүсөөр бүтээдэгынь мэдээжэ байгаа ааб даа. Үглөөнэй тулагаар үнэздээ hаажа дүүргэнээр, тэрэл сагта шангалан, үбhэ хуриалгада гаража, даабариия зэатагүй дүүргэхэ ёнотойш. Борогой орохоёо забдабал, бухал бодхоохоёо гараха, тэрэ үедэ нэгэшье адха үбhэ коргодоггүй заншалтай байгаа ха юм.

Тугалнуудые адуулдаг тугалшан, хуниие амаруулха эзлжээтэ hаалишан гэжэ тэрэ үедэ үгы байгаа. Үнэхөөрөө, тэрэ үеын ажабайдалаа ажаглан үзэхэдэ, hайн юумэн мартагдадаг, муу юумэн, юудэшьеб даа, мартагдадаггүй гээд зоной хэлсээгынь дэмы бэшэ.

Мүнөө зарим залуушуул үбгэд, хүгшэдые — оорhоо аха хүнүүдые хүндэлхээнье болишонхой. Урдань аха захаа хүнүүдые хүндэлхэ ёно залуу үстэн наринаар сахидаг байгаа.

Ажалай ветеранууд одоол хүшэр ажалда хүдэлхысэ хүдэлөод, халуун шулуу долёохысо долёогоод, минл 12 түхэриг пенси абаад, холин арбаад жэлдэ ябаа ха юм. ёнотой гэжэ hанагдана.

Дулмажаб Чимитова үндэр наhатай хэды болобошье, үглөөгүүр тугалаа эртэлэн, үнөөхнл гуримшаhан зангаараа бэлшээридэнь тууhаар, хүнгэн ябаhаар зандаа. Хубүүн басаган хоёртой, 5 аша, зэанэртэй.

Ехэ басаганиинь Зина инэгэжэ хэлэнэ:

— «Хүшэр хүндэ сагта бидэнэрые ажабайдалай эхин замда табиhан, гүрэн түрөөө өөдэнь бодхоолсоhон хүнүүдэй нэгэниинь гээшэ. Хүшэр сагай ушарбэшье, сэдьхэлээрээ балай голхордоггүй. Мартагдажа ябаhан ёно заншалнуудаа хөөрэжэ, бидэнэрэйнгээ сэдьхэл бодолдо үндэр мэдэрэл түрүүлдэг.

В. БАТОРОВ,
нанай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай ветеран Дулмажаб Бамбаевна Чимитова.

Авторай фото.

Улаасхоорондын гэр б

АРБАН ХҮБҮҮД АМЯАРАА АЖА

Ажалша бэрхэ, олон үхибүүтэй гэр бүлэнүүд манай Захаамин нютагта үсөөн бэшэл даа. Тэдэнэй нэгэн түхай энээхэн хөөрөө бэшэхэ гэhэн hанал минии толгой соо үнихэнэй байhан юм. Тиигээд энэ гараhан жэлнай Улаасхоорондын гэр бүлынь. айл аймагуудай жэл гэжэ нэрлэгдэнхэй, энээнтэй дашарамдуулан. hанажа ябаhан hаналаа хүсөохэ гэжэ ороддобо гээшэб.

Хуртага нютагта олон үхибүүтэй, ажалша бэрхэ нимэ нэгэ бүлэ бии юм. Эсэгэнь Бадма-Даша Цыбикжапович Цыренов, эхэнь Долсон Насановна Насанова. Эдэ хоёрнай хольн 50-лад оной эхеэр гэр бүлэ боложо түбхинэhэн юм. Аяар арбан хүбүүдэй ба нэгэ басаганай эхэ, эсэгэ, 21 ашанарай төөбии, таабай боложо, дүшөөд гаран жэл соо эбтэй эетэй, баян бардам hуунад гэхэдэ, алдуу болохогүйл даа.

Hаял миинн гэртэнь орожо, hүтэй hайхан сайень уужа. амтатай үрмэ. боосhоонь ама хүрэжэ байгаад, Бадма-Даша Цыбикжаповичтай хоёрлдохэдэмни, урданайнгаа ябадал, ажал худэлмэри, ажаhуудал тухайгаа тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрөө hэм.

— Би хадаа Сэрэнэй Цыбикжал гэжэ дунда шадалтай гэр бүлэдэ 1929 ондо түрөhөн хүм. Тиигээд үхибүүн hаhанhаа гэхэ юм гү, али сэхьишь хэлэхэдэ, 13-тай боложо ябахадаа ажалайнгаа намтар эхилээ бэлэйб. Энэмнай hүрөөтэй шэрүүн 1942 он ябажа байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда ажалша бэрхэ бүhэтэйшүүлэй олонинь мордожо, худөө ажахымнай хүгшэд болон эхэнэрнүүдэй. бэсэ хүсэд хүсөөгүй үхибүүд дээрэ оноогдошоо бэлэй. Би өөрынгөө үетэн нүхэд болохо 13—14-тэй хүбүүдээр анзаhаар газар хахалжа, таряа талхаяа хаяжа, сохижо абаха. үбhэ хулhала бэлдэхэ, дал дабшуугаа зahаха, бариха ушартай болсо бэлэйбди. Хэды хүндэ хүшэр байгаашье hаань, ажалаа түргэн хэхэл гэжэ ехэл ороолдогшо hэмди.

1948 ондо намайе хэдэн нүхэдтэймни суг Гусиноозерск хотын ФЗО-до эльгээгээ бэлэй. Би тэндэ бетоноор барилга хэлгэдэ hуража, тэндээ гурбан жэл хүдэлөө hэм.

Hүүлдэнь Хуртага нютагаа бусажа, hу hаалнин фермэдэ мал адуулагшаар ороо бэлэйб. Тэрэнэй hүүлээр залуу боло малай гүүртэдэ, шахалгынье малда. адуушанааршье. туглануудые эхэдэнь хүхүүлжэ тарга-тараа арбаад жэлэй хугасаа соо hаалишанаар хүдэлөө. Тиигээд дээрэ дээрэhээнь үхибүүдые түрэжэ, бүлтыень тэжээхэ, хүл дээрэнь гаргаха ехэл ажалтай болоо бэлэй. Тиигhээр байгаа ой жэлнүүд мэдэгдэнгүй нүбэрни ошожо, Долсон хүгшэн наhанайнгаа амаралтада гараа. Долсон Насановна 1966 ондо «Эхэ-герой» гэжэ гүрэнэй үндэр нэрэ эзэргэдэ хүртэhэн юм. Долсон хүгшэн hайн оёдолшон, нооhо юумэ өөрөө эзэрхэ, арhа шүрбэhэшье эллэжэ шадаха, ехэл гартаа дүйтэй эхэнэр юм. Өөhэдтэнь арhа эрьюулхэ эрьюулгэншье, нооhо эзэрхэ эзэрүүлшье, бусад зэр зэмсэгүүд хуу биил даа. Хүгшэн өөрөө бүхы хубүүдтээ hамга абахаднь, басагандаа хадамда гарахаднь оро лэбдихэрhээнь эхилээд, бүхы хөрэгтэй юумыень хуу бэлдээ гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Баян, үнэр гэр бүлэ, айл аймаг гээшэ гансал адууhа малтай байха бэшэ. үшөө олон үхибүүтэй, эшэ гушнартай, зэанэртэй байха ёнотой гэдэг юумэл даа. Тиихэдэ буряад арадай хүрим түрэ дээрээ хуби залагаа нилуулжэ байhан залуу хөёрөө хандуулжа, нимэ нэгэ удха шанартай юрөөл хэлэдэнь hануулха дурам хүрэнэ. «Хорёогоороо дүүрэн малтай болоороёт, хүнжэлөөр дүүрэн үхи, хүбүүдтэй болоороёт!»—гэжэ юрөөл лэ даа.

Энэ олон тоото Цыреновтэнэй гэр бүлэ аминдаа ажахытай юм. Хажуу гэжэ нэрэтэй ажахыдаа 40 гаран үнеэдтэй, 20 гаран буруу, хашарагуудтай, мүнөө шэнэ түл тэжээжэ байна. Үшөө тиихэдэ МТЗ-82 тухэлэй шэнэ трактортай. Энээнлээ холбохо тэргэ, үбhэ сабшаха, хурлаха гэхэ мэтын хэрэгслүүдаан саг соо хүдэлөөб. Тиигээд 1986 ондо бэсынгээ муудахада инвалид болоод, пенсидэ гараа hэм.

Зүб лэ даа, Бадма-Даша үбгэн Долсон хүгшэн хөёр халуун, хүйтэниишье, hайн, муушье энээхэн hаhан соогоо яhала үзөөл гээшэ. Долсон басаган хадамда гараhан эмхинүүд профилгэдэй нүүдыг герьнүүдэй эхэнэрнүүдэй бүүгээ нүүлтэгагүй, байhан нүүдые бусад түлэдэ гохо мэдүүлэгэ hаhан ажалшаг, ажалай ветеран Дулмажаб Бамбаевна Чимитова.

Авторай фото.

Россин hонинууд

КЫЗЫЛ. Россида олонинтын зүбшэлэлгэ тухай хэлсээндэ Тувагай засагай бүхы hалаануудай, политическэ партинуудай, нинтын бүшажан мүргэлэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд гараа табиhан байна. Тиигэжэ республикын Президент, парламентариууд, нинтын ажал ябуулагшад нютагтаа бэе бээ ойлголсохо ба харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ үндэhэ табиха hанаатай.

ОРЁЛ. Областнин профсоюзуудай федерацин Советэй президиум байгша оной июниин 1-hээ хойшо Россин Федерацин социальна страхованин жасада татабари оруулха хэмжээе доошолуулха гэжэ хараалhан ороной Президентын Зарлигые эрид бүдүүшаahан мэдүүлгэ тараагаа. Энэ Зарлигые бэелүүлээ hаа, мүнгэнэй дуталуудаг гүүртэдэшье үнэ удаан саг соо хүдэлөөб. Тиигээд 1986 ондо бэсынгээ муудахада инвалид болоод, пенсидэ гараа hэм.

Зүб лэ даа, Бадма-Даша үбгэн Долсон хүгшэн хөёр халуун, хүйтэниишье, hайн, муушье энээхэн hаhан соогоо яhала үзөөл гээшэ. Долсон басаган хадамда гараhан эмхинүүд профилгэдэй нүүдыг герьнүүдэй эхэнэрнүүдэй бүүгээ нүүлтэгагүй, байhан нүүдые бусад түлэдэ гохо мэдүүлэгэ hаhан ажалшаг, ажалай ветеран Дулмажаб Бамбаевна Чимитова.

Авторай фото.

ҮҮРЭЛ

ДҮШЭН ЖЭЛДЭ АРГАШАНААР

2

шэдтөө, улад зондоо хүндэтэйшье, ямбатайшье ябаһан басаган бэлэй.

ТОЗ-ой амта үзөө, Цэрма Намжиловна Хорнин ШКМ-эй долоон класс дүүргэ. Улаан-Удын медицинскэ училищида һуража, медсестра мэргэжэлтэй болоо һэн. Хорнин аймагай түб Хори дэсэрэ медсестрагаар хүдэлжэ байһанаа, Хорнин амбулаториде саниторкаар табан һара соо хүдэлөөд, медсестрагаар Хорнин «Улаан Хэрээйнэй» бүлгэмдэ хүдэлоо.

Һүүлээрнь Хорнин амбулаториде медсестрагаар хүдэлжэ байтараа, 1935 ондо Ямпилай Гончик-Жабта хадамда гараа. Хоёр жэл суг һуужа байтарнь, 1937 ондо Гончик-Жабыень хамалганаар абаад, Хорнин НКВД абашоо һэн. Һооргоо бусаагүй, хэрэгынь сагаарууларданхай, Гончик-Жаб хадаа Хүдүүдэй Ямпил гулваагай бага хүбүүн, хурса һонор, түргэн мэргэн,ород һургуулитай һэн.

Базар-Сада ахань,Ород-Япон дайнай (1904—1905) сэрэгэй врач, дундахи ахань Цэбэг дипломат, өөрөө гэбшэ-багша. Хорнин аймагай соёлой эрхилэгшээр байхадань гулваагай хүбүүн гээд, хардалгаар 1937 ондо тушаагаа һэн. Гулваагай наһа барааһан хойно гараһан хүбүүн һэн. Зэмэтэй гээшэ гү?..

1930-аад, 40-өөд, 50-яад онуудаар эм тобьёгоор хүндэ үгэхэдөө (тинхэдэ шагта эм байгаагүй), бутархай талхан эмые грамм, миллиграммаар шэгнэжэ, үгышье һаа, талхан эмые шэгнүүрээр бүйлуулжа, бутылхэ, столовын ба сайн хэмжээгаар хүртөдэг байһан саг. Шэгнэһэн эмээ нэгэ, нэгэ хэһэг болгоо, саарһанда орёожо хубаадаг һэн. Ямаршье хүндэ ажал хэнэйнээ долоон доро хүндэ, харюусалгатай ажал байгаа даа.

1935—1937 онуудаар бидэ, залуушуулые хүдөө нютагуудаар олонниитын дунда ойлгуулажмын ажал ябуулха, наада эчеэдэ гаргаха, айл аймагаар ариг сэбэрые сахиха болон манай үеынхидые уилгата соёлой ажалда хабаадуулжа, һомон зублэлэй даргэдэ «Улаан Булан» гэжэ гэгээрэлэй гэр табижа, тэндэ залуушуулаа ба убгэд хүгшэдөө суглуулаад, хатар ёохороо гү, али шэнэ засагаа магтажа, хуушан засагаа муушалжа байгша һэмди.

Тингэхэ сагта соёл гэгээрэл түрүү һуурида байгаа. Энэ хэрэгтэ мүнөө үеын мэдээжэ артистнууд, Россин арадай артист Ч. Генинов, Буряадай арадай артист Г. Рабсалов болон бусадай хүталбэри доро хүдэлдэг байгаабди.

Хаана ямар амбулаториде, больницада гү, аптекэдэ гү, дүй дүршэлтэй медсестра хэрэгтэй болоноб, тиишэнь лэ Цэрма Намжиловнае эльгээдэг байгаа. Врачһаа дутуугүй, врачай орондошье хүдэлөө. Медсестрагай ажал хурга хуһадгүй хэдэг һэн. Гарынь эм домтой, аргань арга болосотой, удхаһан эмынь эдэгээсэтэй, тарилгань туһатай, ёнотойл аргашан сестра, «врач-доктор» болоһон эхэнэр бэлэй.

Олон жэлдэ Чисаанай амбулаториде, больницада, Үлзытэ, Булагай амбулаториде-шье хүдэлөө. 1965 ондо наһанайнгаа амаралтада гаратараа, дүшэн жэлдэ хүнэй эмшэн ябаһан докторнай даа, гэжэ бүхы Чисаанаараа гэлсэхэл.

Үбшэн хүнние гамнахагүй, үбдэһэн саг дороо аргашанда хандаха манай хэрэг мүн. Һүнин үдэрөөр, үбэл зуншье, шуурга һалхиншье, хүйтэн жабаршье, саһа бороошье байг, түргэн дуудалгада ябаха саг болодог һэн. Ябага нюсэгөөр хэдэн арбаад, хорёод модоной газарта ябагдаха. Хүдэлмэри дээрээ ходоодоо магтаалтай, хүндэтэй ябаһан медицинын сестра Цэрма Намжиловна мүн бэлэй.

Ц. ЧИМИТОВ,
журналист.

Санкт-Петербургын дасанда болоһон арамнай

Санкт-Петербургын дасанда Будда бурханай баримал бэе бүтээгдэжэ дүүргэгдээд, май нарын 22-то арамнай болобо. Энэ ехэ баярай үдэртэ хабаадахана хаа хаанаһаа олон делегацинууд ерэбэ. Россинаа: Буддын шажантанай хамба Чойдоржо, дид-хамба Цыбаан, түбэд геше Джамьян Бьепце — Гомон дасанһаа (Энэдхэг), лама Данзан — Монголһоо, лама Дени — Франциһаа, Агын дасанай шэрээтэ Цыбаан, Меөрөөнын дасанай шэрээтэ лама Дамба, Тувагай ламанар, Гүрэлэй Дүүмын депутадууд Б. Б. Жамсуев, С. С. Босхолов, Н. Я. Кондаков, Тува Республикын правительствын делегаци, Агын, Усть-Ордын Буряадай округуудай, Улаан-Удэ хотын мэриһээ, олон һүзэгтэйшүүл: Ахын, Түнхэнэй аймагуудһаа, Москва, Украина, Латвийн хүнүүд, Францийн «Фигаро мэгэзин» гаэтын түлөөлэгшэд байлсаа.

Дасанай шэрээтэ Данзан-Хайбзунай нэрэдэ амаршалгын олон телеграммануд, бэлэгүүд, мүнгэн хандиб үргэлнүүд оробо. Россин ЦДУБ-ай делегаци Будда бурханай баримал бэе бэлэг баряа, мүн лэ нимэ дүрэ хүнэг Россин Буддын шажантанһаа Далай багшада Москвада бариндаа.

Петербургын дасанда тахигдаха, Бурхан багшын баримал бэе бүтээлгын ажалда Монголой лама Данзан консультант байжа, бүхы саг соо дархашуулда туһалжа, алдуу эндүүгүйгөөр бүтээхыень хүтэлбэрилөө. Бурханай бэе 2,3 метр, сэнхинтэйгээр (трон) 4,5 метр үндэр болоо. Монголой залуу дархан Нацагийн Ган-Хуяг буряад,ород дархашуултай хамта ажаллаа. Энэнэр ноябрь һараһаа эхилһэн гээшэ. Монгол арадай дунда эртэ урда сагһаа буддын шажанай ямаршье хэрэгсэлнүүдые, бурханай бэенүүдые айхабтар гоё һайханаар дархалдаг мэргэжэлтэд байгаа бшуу.

Зондо ойлгосотой байхын тула энэ баримал бэе тухай тодорхойгоор бэшэхэм. Уран дархан Ган-Хуягтай хөөрэлдэхэдэм, иигэжэ хэлэв:

— Найман һара соо һуун байнгуй ажаллаабди. Дасанай шэрээтэ манда найлажа, этигэжэ, саг соонь бүтээхэ гэ ха юм. Вэсинь понье-мэнгээр (нямал бүд, сэтрһан) хэгдээ, бронзо хэмэл алтан (искусственная) Америкэһээ асарагдаа. Уран гарай дүрэ аргаар һиилэнэ, дабтажа, Бурханай бэе бүтээгдэбди. Бэе соонь «Ганжуур», «Данжуур» гомой джэжэнүүд хэгдээ. Будда бурханай, ехэ ламанарай, тэрэ тоодо Энэдхэгтэ Гомон дасанай хамба болоһон. Загарайн Дабаата нуурниһаа гараһан Агваан-Нимын шарилай нангин зайнууд Энэдхэгһээ залагдажа, тахилай шүндэ шэнгээгдээ. Эрдэниин юһэн зүйл. Аха нютагай хагаһан хуша. Тувагай арса ороо. Энэ хадаа Будда багшын һургаалай хэтэ мүнхэдөө оршожэ, арюун сэбэр байхые һүлдэлһэн удхатай.

Бурхан багшын сэбэнигэй түшэлгын (жабьёлой) оройдо Ган-Гарууда бурхан дүрсэлөөтэй. Бурхан багшын толгой хүреэлээд. Аха нютагай нефрит шулуун ялалзана. Энэ болбол, арюун ухаанай тэмдэг мүн. Доошоо — жабьёл соо бурхадай дүрэнүүд толотово. Америкэһээ асарагдаһан һайн шанартай ялагар шэрэ хэрэглэгдээ юм. Бурхан багшын сэнхин һуудал болоһон нангин һайхан бадма сэсэгүүд хүл дорофоонь бадарна. Эдэ сэсэгүүдые найман арсалан, дүрбэн заан дүнгэжэ барифан шэнги. Сэнхине тойрод, үлэы гоё угалзануул үлхэлдэнэ. Эдэ бүгэдэ Энэдхэгэй улаан модоор бүтээгдээ.

Тингэжэ Бурхан багшын баримал бэе хүсэтэй амиды болоод, манай урда заларна. Бурханай үһэн хаб хара, зүүн гартаа аяга баринхай, аяга соонь — янза бүрнин эрдэнинн хатуу зүйлнүүд. Бурхан багшын шадар гүшэг хамба Агваан Доржиевай дүрэ зураг табяатай. ЦДУБ-ай бэлэг — Будда бурханай багахан хэмжээтэйгээр бүтээгдэһэн дэрхонгоор бэшэхэм. Уран дархан Ган-Хуягтай хөөрэлдэхэдэм, иигэжэ хэлэв:

— Найман һара соо һуун байнгуй ажаллаабди. Дасанай шэрээтэ манда найлажа, этигэжэ, саг соонь бүтээхэ гэ ха юм. Вэсинь понье-мэнгээр (нямал бүд, сэтрһан) хэгдээ, бронзо хэмэл алтан (искусственная) Америкэһээ асарагдаа. Уран гарай дүрэ аргаар һиилэнэ, дабтажа, Бурханай бэе бүтээгдэбди. Бэе соонь «Ганжуур», «Данжуур» гомой джэжэнүүд хэгдээ. Будда бурханай, ехэ ламанарай, тэрэ тоодо Энэдхэгтэ Гомон дасанай хамба болоһон. Загарайн Дабаата нуурниһаа гараһан Агваан-Нимын шарилай нангин зайнууд Энэдхэгһээ залагдажа, тахилай шүндэ шэнгээгдээ. Эрдэниин юһэн зүйл. Аха нютагай хагаһан хуша. Тувагай арса ороо. Энэ хадаа Будда багшын һургаалай хэтэ мүнхэдөө оршожэ, арюун сэбэр байхые һүлдэлһэн удхатай.

Бурхан багшын сэбэнигэй түшэлгын (жабьёлой) оройдо Ган-Гарууда бурхан дүрсэлөөтэй. Бурхан багшын толгой хүреэлээд. Аха нютагай нефрит шулуун ялалзана. Энэ болбол, арюун ухаанай тэмдэг мүн. Доошоо — жабьёл соо бурхадай дүрэнүүд толотово. Америкэһээ асарагдаһан һайн шанартай ялагар шэрэ хэрэглэгдээ юм. Бурхан багшын сэнхин һуудал болоһон нангин һайхан бадма сэсэгүүд хүл дорофоонь бадарна. Эдэ сэсэгүүдые найман арсалан, дүрбэн заан дүнгэжэ барифан шэнги. Сэнхине тойрод, үлэы гоё угалзануул үлхэлдэнэ. Эдэ бүгэдэ Энэдхэгэй улаан модоор бүтээгдээ.

Тингэжэ Бурхан багшын баримал бэе хүсэтэй амиды болоод, манай урда заларна. Бурханай үһэн хаб хара, зүүн гартаа аяга баринхай, аяга соонь — янза бүрнин эрдэнинн хатуу зүйлнүүд. Бурхан багшын шадар гүшэг хамба Агваан Доржиевай дүрэ зураг табяатай. ЦДУБ-ай бэлэг — Будда бурханай багахан хэмжээтэйгээр бүтээгдэһэн баримал бэе ялалзана.

Арамнайлын хурал үглөөнэй 5 сагта эхилэбэ. Олон ламанарай хабаадаһан Арамнай хуралые Монголой лама Данзан ударидажа, айхабтар олон янзын ёһо заншалнуудые баримталан бүтээгдэ.

Сан хэнгэрэг, хонхо дамаари, алталмал түхэрсэн толи ламхайн хамуудa асарагдажа, арюулагдана. Бурхандаа хадаг үргэнэ. Һүүлээрнь сангай түүдэг гал носоогдобо. Галда ехэ үргэл болоно: олон янзын модоной зоргодоно. Үбһэ ногоон носоогдобо. Тулга тогоо табяад, сагаан тарпа худхажа болгоод, аягалжа. Бурхандаа табина. Гал залашаяа шара тоһоор хүндэлнэ. Хубараг ламануд толи, хонхо гэхэ мэтые барлад, дээшээ, доошоо гаражa, буужа арамнай үргэнэ. Бурханай урда дүрбэн янзын балингуд дүрбэн бурхалта зорюулагдажа хэгдэнхэй... Огоо зулануд бадарна.

Хүн зон дүүрэн. Хүгшэн залуугүй хотынхид, холо, ойрын мүргэлшэд эрхи маани татана. Микрофоной дэргэдэ амаршалгын үгэ хэлэхэеэ түрисэлдөөн болошоно. Монголой, Тувагай делегаци, мүргэлшэд олон хүнүүд баярай үгэ, амаршалга хэлэнэ, хадагуудые шэрээтэдэ, монгол ламхайда барина.

Хуралда олон номууд уншагдажа, Бурханай нарин ёһо заншалнууд бүтээгдэбэ. Уншалга һүнийн 12 сагһаа хойшо дүүрэбэ. Мүргэлшэд хуралһаа үнэнэ, шорой, хөө, үбһэ ногоо, сагаан тарпа гэртээ абанабди. Сэдьхэлээ ханатар мүргэл хэжэ, һанаа бодолоо арюудхажа, нугэл хилэнсээ гээжэ ябаһандаа, шэг шараймнайшье сэлмэг тодо болоно ёнотой, гар хүлнайш хүнгэдэнэ.

Шэрээтэ Данзан Хайбзун энэ дасанда 1990 оной хабар ерээ һэн. Тэрэ үедэ эндэ юун байгааб — хэнэй бэлдэһэнэй, хэнэй туһалһанай ашаар энэ ехэ амжалтын харгыда орооб? Бүхы юумэнэй үрэ — өөрынь ороолдогоноо, габшагай бэрхэ, ухаан бодолой дүнгүүд гээшэ ааб даа. Дасан соо хэды ехэ ажал хэгдээб — хана хаяагаар бурханай дүрэнүүд, фотографи, тооложо, олон. Шэрээтын шабинууд ламын харгыда ороно, хожом хойшоо улам журамтай, бэшэгтэй ламанар олошорхо бээ гэжэ найдагдана. Ганса энэ арамнайн бэлэдхэлые хаража, тооложо, сэгнэжэ харабал, хэдэн миллионой хүдэлмэри ганса зубараг бүтээгээб?

Е. ПРОНТЕЕВА,
«Ахалар» жасын эдэбхитэн.

Уншагшын туршалгаһаа

ХОРИ БУРЯАД АРАДНАЙ

Хорн буряад араднай
Хоридойл мэргэнһээ
унгитай,
Арбан нэгэн эсэгэнээ
Анхан гараһан гарбалтай
Үлэ бариса дабаатай
Үндэр хадата Хурьбэнөө
Эхиеэл табижа һаланхай,
Уужам Хори нютагнай.
Урда сагай угсаатанайм
Оложол шэлэнэн буусада
Эхэ эсэгым тахилтай
Эгээл нангин гуламта.
Үдэ, Апаа, Зэргэлэйм
Уулзаа голойл бэлшэртэ
Түбынь боложол
түбхинэнхэй,
Тоонто Хорим оршонхой.
Дайдын арюухан Шэбээтэ
Домог Булган талатай.
Эжэл һайхан Анаадаа
Энхэ мүнхын дасантай.
Буян хэшэг дэлгэнхэй
Буддын шажантай
арадная,
Бардам дэлгэрхэн
байдалтай
Буряад Хори нютагнай.
Базар ЦЫБИКОВ.
Хори нютаг.

Арадаймнай ёһо заншалнууд

ОБООГОО ТАХИБА

Зундаа үрэжэлтэй һайн, амгалан тайбан, элүүр энхэ ажаһууха хүсэлтэйгөөр обоо уулаяа тахидаг һайхан заншалтай гээшэбди. Булам нютагай бүхы зон һаяхан обоо тахилгада гараба.

Үглөогүүр эртэ буламаархин нютагайнгаа хойто зүүгэ оршодог Даша-Дондог обоодоо суглараа һэн. Анаагай дасанай Мүнхэ ламбагай иишэ морилжо, ехэ уншалга хэнэн байна. Удаань бүгэдэ вон хэшэг даллага абаба.

Эндэһээ бултадаа булаг бүлэгөөроо хубаараад, бусад тахилгатай уулануд тэгшээ зорёо һэн. Үбгэ эсэгэнэрэйнгээ хэр үгһаа хойшо наринаар сахижа, мүргэжэ ябадаг байһан Даша баабай, Хайлааһата-хатан эжы. Санта. Саста уулануудтаа буламаархин обоо тахиһан байна.

Хин моринуудаа хиндхэжэ, сэржэмээ үргэжэ, удаань булта сэнгүү гоёор найрлаһан, бүхэшүүл, бүһэтэн урилдаа, баридаа хэжэ, хаба шадалаа туршалсаһан бэйха юм. Тингэжэ хаба шадалтайшуул шалгарба.

Үлзы хэшэг, элүүр энхэ тамирые, амгалан арюун байдалые, баян ехэ ургаса айладхажа, бага, ехэгүй бүхы зон дуһал сэржэмээ сүршөөд, бусаа һэн.

Удэшэлэн тээхэнэ баруун-хойноһоо гэнтэ бүрхэжэ, тэнгэриин дуун наяраад, аадар бороо ороо һэн... Энэ дэмбэрэлтэй хэрэгэй аша үрэ, шэнжэ шанар үзэгдэбэ гэлсээ һэн.

Д. ДАМБАЕВ,
манай корр.
Хорнин аймаг.

УРЕЭЛНҮҮД

Үнэтэ инаг дуран гээшэ
үсөөхэн үгэтэй юм гэжэ
«ухаансар» зоной хэлэхэдэ,
урагша абан бү үнэншэгты!
Үнэн зүрхэнһөө дуратай һаа,
үдэр бүри бэе бэедээ
мээхэйржэ,
дуратай байһанаа мэдүүлэн,
гэршэлэн,
дулаахан үгэнүүдээ хэлэгты!
Хэдыдэш, хаанаш —
аргатайл һаа,
хэлэгты, хэлэгты, хэлэгты!
Энэрхы үгэнүүдээ бү
гамнагты,
энхэргэн бодолнуудһаа бү
эшэгты!

Танилсагты: шэнэ нэрэ

«ТҮРЭҺЭН НЮТАГ, ЭЖЫМНИ...»

Цыпилма Дулмаева 1993 ондо Захааминай аймагай Дүтэлүүрэй дунда һургуули дүүргэһэн байна.

Нютагайнгаа һургуулида һурахада, 6-дахи классһаа эхилжэ «Тэрэлжэ» гэжэ Софья Базаржаповна Гармаевагай эрхылһэн буряад хэлэнэй кружогой хэшээлдэ ябажа эхилһэн, түрэлхи хэлэ, литератураяа улам гүнзэгыгөөр, улам абьиастайгаар шудалжа эхилһэн юм.

Тэрэл үеһөө Цыпилма Дулмаева түрэл Захаамин хангайнгаа, Буряад оронойнгоо түүхэ, домогоор һонирхожо, эдирхэн зүрхэ сэдьхэлэйнгээ утаһа зэдэлүүлэн, нютаг орон түхайгаа, түрүүшынгээ дуран тухай шүлэгүүдые бэшэжэ эхилһэн байдаг.

Цыпилма Дулмаевагай түрүүшын шүлэгүүд эхэ тоонто нютаһаа, эхынгээ эльбүүргэтэ энхэрэл тухай хонгор сагаахан сэдьхэлэй баглаа болохо байна.

Тэрээхэн хонгорхон, хошуухан баглаһаань эдэ шүлэгүүдые уншагшадтаа дурадхаад, эдир нүхэртөө зохёохы хэрэгтээ эршэмтэйгээр ажаллахыень хүсэнэбди.

Б. ЖАНЧИПОВ.

Цыпилма ДУЛМАЕВА.

Дүтэлүүрни

Үргэн баян Дүтэлүүрни,
Үндын түрэһэн нютагни,
Адуу малаар талмайрһан
Алдар суутай нютаг лэ.
Элдни тэнюун
Дүтэлүүртээ
Эжы, абам түрөөл даа,
Түрэл һайхан нютагтаа
Жарган, хүхин һуухабди.

Буряад орон

Ямар гоё дайда гээшэб?—
Энэш буряад тала гээшэ!
Тэгшэ ехэ талмай дээрэ
Үдхэн ута ногоон соогуур
Сэсэгүүд гоёор һалбаржа,
Шэмэглэнэ нютагыем.
Ой модод соогуур
Олон шубууд шидэжэ,
Хонгёо дуугаа дуулана,
Хоолой шилүүлэн шууяна.
Ямаршье гоё дайда
гээшэб!
Алтан наран шараа,
Агаар гээшэнь арюухан,
Ямар гоё дайда гээшэб?—
Энэш Буряад орон гээшэ.

Инагай шарай

Сэлгеэ миниий түрэһэн нютаг,
Сэсэглэн байгаа тала дайдам,
Сэдьхэл зүрхым хүлгөөн байһан
Сэнтэй нүхэрэй шарай дуудаа.
Үнгын сэсэгээр һалбаран байгаа
Уужам миниий тоонто нютаг,
Ухаан сэдьхэлым добоо байһан
Ушарһан нүхэрэйм шарай һануулаа.

Хабарай амин

Аглаг хабар урдаһаам
Анхилна ойдо ороходом,
Хадын горхон урдана,
Хабарай наранда игаажа...
Шарахан голтой ургы
Шагаана шулуунай
забһараар
Хүхэхэн дэльбээ задалжа,
Хүлшэнэ хабарай наранда
Хабарай тэмдэг—ургыхан!
«Хабар ерээ!»—гэжэ
Хүхинэ хүүгэд барандаа.

Түрэл нютаг

Түрэһэн нютаг, эжымни
Түби дээрэ гансахан,
Сэдьхэл соогоо хододоо
Сэгнэн, һанан ябагшаб.
Холын харгыда
гараҳадам,
Хойноһоом гунигтай
үлэһэн
Эдэ һайхан хоёрни
Эльгэ зүрхым уяруулнал.
Нютагһаа холо ябахадам,
Нюдэндэм ходо
харагданат.
Эрьежэ, хэзээдэ ерэхэдэм,
Эжэлшэнь хүлеэхэт
намайгаа.

Сагаалган

Сарюунаар амилһан
Сахаар бударһан,
Сагаан һарымнай
һайндэр
Сагаалган наярбал!
Буряад арадаймнай
Сагаалган — һайндэрнай
Заншалта болоһон,
Мандаа наярбал!
Бишэн жэлнай
Хоймортоо бусажа,
Таҳяа нүхэрөө
Бидэндээ эльгээбэл,
Хүхижэ бидэнэр
Халуунаар угтажа,
Ёохор наадаяа
Баран хатараял!
Сагаалган манай
Саг үедөө,
Мандаг лэ гэжэ,
Магтанабди баран.

Манай нютагаархид

Ажалаар эхи татаһан
Ажабайдалтнай аза
Талавнтай байхал ходоодоо.
Нинтын ажалда
Нинтээрээ мүрысэжэ,
Хамтын ажалда
Хамтаараа хэлсэжэ,
Хамсы шаман орожо,
Хабяяа гарган
хүдэлөөлта.
Олоной дунда
Орден, медальда
хүртөөлта
Һайн һанаатай,
Һаруул сэдьхэлтэй,
Үнэншэ гүүлэжэ,
Үндэр магтаалда
хүртөөлта.
Үндэһэн хуулияа олгоһон
Үндэр арюун уялгаяа
Дүүргэжэ ходо ябаат,
Дүүрэн жаргал эдлээт.
Бэлэнние бэдэрээгүйт,
Бэрхэшээлнээ айгаагүйт.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Һайн хүндэ айлшад олон,
Һаар хүндэ хобуушад
олон,
Һалихай хүндэ һамгад
олон.
Худалша хүн хамараараа
энеэрэн,
Хобууша хүн хасараараа
энеэрэн
Хулгайша хүн нюдөорөө
өнеэрэн,
Залхуу хүнэй зайхань муу,
Займал хүнэй заргашань
муу.
Зандарагша хүнэй
зарлигынь муу.
Хүлдэһэн хүнэй хамарынь
хүрин,
Хүгшэрһэн хүнэй хулынь
хүрин,
Хүүгэн хүнэй хасарынь
хүрин.
Нүхэсэһэн хүнэй нүхэр
дүтэ,
Наадаһан хүнэй үгэн
дүтэ,
Налгай хүнэй нэрэнь
дүтэ.
Хоёртой хүнэй
тэршэлхэнь жаргал,
Хорёодтой хүнэй
түбхинэхэнь жаргал,
Хүгшэрһэн хүнэй
тэдхүүлхэнь жаргал,

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХАРАГШАДАЙНГАА НАЙДАЛДА ТҮШЭГЛЭН...

Үсэгэлдэр манай корреспондент Буряадай гүрэнэй драмын академическэ театрай ахамад режиссер В. И. Кондратьевтай уулзажа эндэхи уран бэлигтэнэй зүнай үедэ ямар ажал ябуулха байһан тухай һонирхобо.

Корр. Владимир Ильич, Буряадаймнай драмын театрайхид зүнай зулны сагта хүдөө нютагаар айлшалжа, шэнэлшэнэ зүжэг наадаяа табижа, жэнхэнэ бурнад улдаа баясуулдаг һайхан заншалтай. Тэд мүнөө...

В. Кондратьев. Тиимэ. Тэд мүнөө жэлдэ энэ заншалта ёһоёо эбдэхэмнай гээшэ гү гэжэ ехээр һанаата болоод байһан үетэйбди.

Корр. Искусство гээшэмнай, тэрэ тоодо театршье, мүнгэ олзоборилхо гэһэн табисууртай бэшэ, арад зонойнгоо сэдьхэл тэжээхэ ургорилготой гээшэ ааб даа.

В. Кондратьев. Энэ хэлэгшэтнай арсашагүй зуб. Ямаршье орон нютагта тиимэл ёһо баримталагдадаг. Мүнгэ олохын түлөө искусство бии байдаг гэбэл, одоол «бурханаа бургаһаар шэрбэнэн» мэтэ гээшэл. Хүнэй сэдьхэлэй һайхан мэдэрэлые арюун үндэр тээшэ хүтэлхэ нангин уялгаяа мүнгэ зөөриин хэрэгтэй дүтэшье сасуулжа болохогүй.

Корр. Тингэбэшье мүнгэтүйгөөр театр яажа ажаминдаржаб даа.

В. Кондратьев. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ үнгэрэгшэ театральна сезондо мүнгэнэй талаар ехэл бэрхэшээлтэй байгаа. Артистнартаа, театрайнгаа бэлэнше хүдэлмэрилэгшэдтэ салиныень хэлэн һараар гэгдэхүүлжэ түлэдэг байгаабди.

Корр. Ушоо тиихэлэ шэнэ зүжэгүүдые бэлдэлгэдэ мүнгэнэй асуудал баһал гараха болохонь гү?..

В. Кондратьев. Тиигэбэл даа, «Хабша хабшаһаар байтарнай хабһанай зэбһараар», Артистнарнай нэгэ һарын амаралтада һаяхан ехэл урмагүйхэнүүд гарабал даа. Анхандаа гастрольдо ябажа ерээд, август һара соо ээлжээтэ амаралтадаа артистнар гарадаг гээшэ. Мүнөө арайхан лэ апрель, май һарануудайнгаа салингуудые абаад, июниин хорёод болотор ажалһаа табигдаба. Ерэхэ һарын эсэстэ суглархадань, гастрольдо ябаха, үлымнай мэдэгдэхэл даа. Тиихэ сагаар амаралтымнай мүнгэншье гаража магад. Һара, үдэр бүхэндэл байдалнай хубилжа байдаг болошоо ха юм даа.

Корр. Ушоол найдалаа алдаагүй гээшэ ха юмта даа.

М. БАТОИН
хөөрэлдөө эмхидхэбэ.

Санкт-Петербургын дасанда болоһон арамнай

ҺАЙНДЭРТӨӨ МОРИЛЫТ!

Буряад Республикын байгуулагдаһаар 71 жэлэй ойдо зорюулагдаһан заншалта найр наадан июлийн 3-да үнэргэгдэхэнь. Сурхарбаанай һайндэр үнэргэхын тула Республикын Министрнуудэй Совет эмхидхэлэй комитет байгуулһан байна. Министрнуудэй Советэй Тө́рүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев комитедэй тө́рүүлэгшээр томилогдожоо.

Жэл бүри үнэргэгдэжэ байдаг наадазугаа элбэттэй заншалта найндэрэй бэлэдхэлдэ республикын правительство 50,5 миллион түхэриг мүнгө һомолһон байна.

Үсэгэлдэр республикын спортсменууд һур харбалгаар, буриад барилдаагаар мүрысөөнүүдые үнэргэжэ, эрхимлэгшэдээ һайндэрэй найрта эльгээбэ.

Заншалта наадан республикын ипподром дээрэ үглөөнэй 10 часаа эхилхээр хараалагдана. Эндэ эрын гурбан наадан үдэрэй 11 часаа захалжа, та бүгэдэнние баясуулха байха. Ипподромой дэргэдэхи талмайнууд дээрэ эдеэ хоол наймаалагдаха.

Т. БАДМАИН.

Эрхим һурагшадай жаса

Буряадай Республикын һургуулинуудай габьяата багша, бүхы наһаяа хүүгэдые һурган хүмүүжүүлгэдэ зорюулһан Зоя Будаевна Галсанова үнэрһэн жэлдэ ехэ һонирхолтой хэрэг үүсхэһэн юм. Түрэл Орлигой дунда һургуулиин эрхим һурагшадта жэлэй дүнгүүдээр 10 мянган түхэриг эрмэлзүүлга барюулха гэһэн үүсхэл гаргаад, һургуулиин сүүдто мүнгө оруулаа һэн.

Зоя Будаевнагай үүсхэлые багшын ажалай ветерануд, республикын габьяата багшанар А. Ш. Аюшеева, М. П. Галсанова, Т. Д. Дамбаева, Д. Д. Мунконова, Россин Федерацийн гэгээрэлэй отличникууд М. И. Истомина, С. Ж. Мандагаева, Ч. Ц. Нимаева, Г. И. Патархеева гэгшэд дэмжэжэ, тус туста 10 мянган түхэриг энэ жасада оруулһан юм.

1993-94 һуралсалай жэлэй дүнгүүдээр эрхим гэжэ нэрлэгдэһэн 9 һурагшадта энэ жасаһаа тус бүридэнь 10 мянган түхэриг барюулагдаба. Хүндэтэ багшанарай үүсхэлые дэмжэжэ, ажахынуудай хүтөлбөри, олзын хэрэг эрхилэгшэд мүн лэ энэ жасада хубитаяа оруулха бээ гэдэ найдагдана.

В. ГАЛСАНОВ.

Телевидени

НЮЛИЙН 4-һөө 10 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 4

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—Мультфильм. 10.20—Хара, шагна. 10.45—«Дикая роза»—фильм. 11.10—Ши наана гүш, нүхэр? 12.00—Шэнэ һонин. 12.20—Бусалга. 17.00—Шэнэ һонин. 17.25—Манай хүгжэмэй клуб. 18.00—Одото саг. 18.40—«Мир» гэһэн телерадиокомпаниин дамжуулга. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—Түбэ дэлхэй мүнөөдэр. 19.40—«Азбука собственника». 20.00—«Час пик». 20.25—«Дикая роза»—фильм. 20.55—«Мужчина и женщина». 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.30—Спортын үнк-эйд. 22.45—Алтан шлягер. 23.30—Тенисээр Уимблдоной турнир. 00.30—Шэнэ һонин. 00.55—Футболоор дэлхэйн чемпионат. 1/8 тугэсхэл.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Автомиг. 9.25—«Требуется, требуется». 9.35—Формуло 730. 10.05—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.35—Бүхэдэлхэйн һонинууд. 11.05—Футболоор дэлхэйн чемпионат. 13.00—Россндахи бизнес. 13.35—Таряашадай асуудал.

Буряадай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.25—«Сагай суурлан». 18.00—Байгал. 18.15—«Курьер». «Лад» гэһэн видеоканал. 18.45—Уран зохёолшо ба журналист В. Бараевтай уулзалга. Хонхын дуунай 20.00—Буряадаар 20.05—Байгал (бур

«Росси» канал.
20.25—Россд Миннели. 21.50—Г гоор. 22.45—С дамжуулга. 23.00—Т тика». 23.30—М 23.50—Одод хөөрэ —Футболоор дэлхэй нионат. 01.55—Гэм далнуудай мэдээсэл

Вторник, 5

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—Дэлгүүрэй шэнжэлэл. 10.15—«Веселые нотки». 10.35—Мультфильм. 11.00—«Дикая роза»—фильм. 11.25—Грендфлаһаа амар мэндэ. 11.45—Пресс-экспресс. 12.00—Шэнэ һонин. 12.20—«Джинс ба Вустер». 17.00—Шэнэ һонин. 17.25—Мультфильм. 17.50—Басагадуудай өөр хоорондоо. 18.05—«Рок-урок». 18.30—Түбэ дэлхэйе хүлгөөһэн мянгэй. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—Документнууд ба хүбэ заанай. 19.40—Асуудалай тэмдэг. 20.00—«Час пик». 20.25—«Дикая роза»—фильм. 20.55—Темэ. 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул. 22.00—Шэнэ һонин. 22.25—Эгээн түрүүлэй. 22.55—«Алый первоцвет»—фильм. 1-дэхи серн. 23.50—Россин залуу оркестрнууд. 00.30—Пресс-экспресс. 01.00—Шэнэ һонин. 01.25—Футболоор дэлхэйн чемпионат. 03.25—Футболой охин.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Тодорхойгоор. 9.30—«Автомиг». 9.35—«Требуется, требуется». 9.45—Формуло 730. 10.15—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 17.45—Бүхэдэлхэйн һонинууд. 11.15—Ретушгуйгөөр 12.10—Телегазетэ. 12.15—Таряашадай асуудал.

Буряадай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.10—Гэсэрэй түг. (Дабталга). 18.30—«Сэлэнгэ» гэһэн тележурнал. 19.05—В. Никжинов ба С. Тыжуулзалга (дабталга). —Байгал. 20.00—«Хамар-Дабан туристнуудай т 21.00—Буряадаар 21.05—Байгал (бур

«Росси» канал.
21.25—«Среди сер ней»—уран һайханай 23.10—Репортер. 2 Мэдээнүүд. 23.50 хөөрөнэ. 24.00—С дамжуулга. 00.05—паар урилдаагаар чемпионат.

Среда, 6

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—Дэлгүүрэй шэнжэлэл. 10.15—Мультфильм 10.30—«Дикая роза»—фильм. 10.55—Аяншалагшадай клуб. 11.45—Пресс-экспресс. 12.00—Шэнэ һонин. 12.20—«Джинс ба Вустер». 17.00—Шэнэ һонин. 17.25—Мультфильм. 17.50—Хүүгэдэй кинофестивалиин дэбтэр. 18.05—Нинидэлг гэр. 18.40—«Мир» гэһэн телерадиокомпаниин. 18.00—Шэнэ һонин. 19.25—Дэлхэй—мүнөөдэр. 19.40—Технодром 20.00—«Час пик». 20.25—«Дикая роза»—фильм. 20.55—Оюун ухэлһан нэргэхэ. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.30—Монолог. 22.40—«Алый первоцвет». 2-дохи серн. 00.05—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Тугэсхэлэй 1/8. 02.30—Жиирэй юрыа лэ зон. 03.00—Пресс-экспресс.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Тодорхойгоор 9.30—Автомиг. 9.35—«Требуется, требуется». 9.45—«Формуло 730». 10.15—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.45—Бүхэдэлхэйн һонинууд 11.15—«Золотые рога»—уран һайханай фильм. 12.40—Аяншалагшадай Россин бюро. 13.25—Таряашадай асуудал.

Буряадай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.10—Композитор Анатолий Андреевэй зохёохы ажалай үдэшэ 18.25—Байгал. 18.40—Курьер. 19.10—Багша—шинин нэрын урда. Хэжэлгын һургуулиин 80 жэлдэ зорюулагдаһан (д 20.00—Бамбаахай. «Толи» гэһэн залу видеоканал. 21.00—даар хэлөебди. 21.0 гал (буряадаар).

«Росси» канал.
21.25—«Санта-Б —фильм. 22.20—Г далнуудай мэдээсэл «Зал ожидания». 2 Спортивна дамжуул —Мэдээнүүд. 23.5 хөөрөнэ. 23.55—00.25—Одото борооб

Четверг, 7

«Останкино» канал
7.30—Үглөө. 10.00—Дэлгүүрэй шэнжэлэл. 10.15—Мультфильм. 10.40—«Дикая роза»—фильм. 11.05—Ан амитадай аймагта. 11.45—Пресс-экспресс. 12.00—Шэнэ һонин. 12.20—«Джинс ба Вустер». 17.00—Шэнэ һонин. 17.25—Мультфильм. 18.05—16-тай ба тэрөөнһөө дээшэ наһатайшуулда. 18.40—Касин—табан гүрэнэй хамтын эрье. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—Документнууд ба хүбэ заланнууд. 19.40—СБ-гэй нюуса. 20.00—«Час пик». 20.25—«Дикая роза»—фильм. 20.55—Россин политикууд тухай. Александр Яковлев. 21.15—Телемемуарнууд. Композитор Серафим Туликов. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.30—Хүн ба хуулиг. 22.45—«В светлую лунную ночь»—фильм 00.45—Пресс-экспресс. 01.00—Шэнэ һонин. 01.20—«Белые ночи Санкт-Петербурга»—фестиваль.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Тодорхойгоор. 9.30—Автомиг. 9.35—«Требуется, требуется». 9.45—Формуло-730. 10.15—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.45—Бүхэдэлхэйн һонинууд. 11.15—Телегазетэ. 11.30—Ябаябди. 11.30—«Санта-Барбара». 13.10—Таряашадай асуудал.

Буряадай ТВ.
17.00—«Мүнхэ зула». 17.35—Байгал. 17.50—Курьер. 18.20—Юристын зүбшэлнууд. Хуулиг ба залуушнуул. (сэхэ дамжуулга). 19.20—Хари хэлэ зааха шэнэ онол арганууд 20.00—Центризбирк дээсээнэ. 20.30—Б хэлөебди. 20.35—Бай рядаадар).

«Росси» канал.
20.55—«Санта-Ба —фильм. 21.45—Өөрө дан. 22.20—Спортив жуулга. 22.30—Елен разцова дуулана. 23 Мэдээнүүд. 23.50—Од рөөнэ. 23.55—Хара хажууда. 00.25—«М 00.40—Шэмээгүй. 01 Авто- ба мотоспортын та.

Пятница, 8

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—Шэнэ старт. 10.15—«Сорока». 10.45—«Горячев и другие»—фильм. 11.15—«Эльдорадо». 11.45—Пресс-экспресс. 12.00—Шэнэ һонин. 12.20—«Джинс ба Вустер». 17.00—Шэнэ һонин. 17.25—Онтохондо айлшаар. «Приключения в городе, которого нет». 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—Долоон хоногой сууряан. 19.50—Хүн ба хуулиг. 20.20—«Горячев и другие»—фильм. 20.50—«Поле чудес». 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.55—Шэнэ һонин. 22.30—Долоон хоногой хүн. 22.50—«Дэн Огаст»—фильм. 10-дахи серн. 23.45—Пресс-экспресс. 24.00—Политбюро. 00.50—Автошоу. 01.00—Шэнэ һонин. 01.25—«Белые ночи Санкт-Петербурга»—фестиваль.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Тодорхойгоор. 9.30—Автомиг. 9.35—«Требуется, требуется». 9.45—Формуло-730. 10.15—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.45—Бүхэдэлхэйн һонинууд. 11.15—Анимати-ка. 11.45—Телегазетэ. 11.50—Ябаябди. 12.00—«Санта-Барбара»—фильм. 12.50—Таряашадай асуудал. 17.00—Мэдээнүүд. 17.20—Пятницын Дисней.

Буряадай ТВ.
18.15—Мультфильм. 18.25—«Буряад орон» видеоканал. 19.25—ер. 19.55—Буряадай рама.

«Росси» канал.
20.55—«Санта-Бар 21.45—Юрын хэрэг. —К-2 дурадхана. 23. Одод хөөрөнэ. 23.55—тивна дамжуулга. 24. «Сватовство гусара» фильм. 01.15—«Театра разъезд».

Суббото, 9

«Останкино» канал.
9.00—Шуран бэрхэ хүнэй субботын үглөө. 9.45—Метрополит Кириллэй үнэн һуралцууд. 10.00—Хүүгэдтэ Марафон-15. 10.30—«Мир» гэһэн телерадиокомпаниин дамжуулга. 12.00—Үглөөнэй почто. 12.30—Би—эхэнэрби. 13.00—Соёлой һонинууд. 13.10—«Смак». 13.30—«Королева бензоколонки»—уран һайханай фильм. 15.25—Номой булан. 16.00—Шэнэ һонин. 16.20—СНГ-гэй эдиэ хүсэнэй системэ. 16.45—Үхибүүдтэ фильм 17.15—«Служенье муз не терпит суеты». 17.45—Кремлиин ханын саана. 18.15—Ан амитадай аймагта. 19.00—«Счастливый случай». 19.50—«До и после». 20.45—«Бьюлаленд». 3-дахи серн. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—«Плюс» гэһэн шэнэ һонин. 22.35—«Комиссар». 5-дахи серн. 00.20—Евгений Мартыновай нэрэмжэтэ уласхоорондын фестиваль.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—Тодорхойгоор. 9.30—Автомиг. 9.35—Мультфильм. 10.00—«Рост» гэһэн студи. 10.35—Россин аяншалагшадай бюро. 11.50—«Капитан Немо»—фильм. 1-дахи серн. 13.05—Парламентын долоон хоног. 13.35—Таряашадай асуудал. 14.00—Мэдээнүүд. 14.20—Алтан шпоро. 14.50—«Карьера». 15.35—Дэлхэй дээрэ алдаршаһан тосхон 16.10—Москва хүрэтэр холо. 16.55—«Алиса в стране чудес»—мультфильм. 17.55—Уран зураача Олег Толстой. 1810—К-2 дурадхана. 18.40—Шинэ льемин тэгшэлэ. 18.5 Хүүгэдэй хэлэлшээр. 19 Үдэр бүрийн һайндэр. —Бүхы үеынхидэй хугжэм. 20.00—Россий левизионно театр. 21.0 Мэдээнүүд 21.20—хөөрөнэ. 21.25—Спор дамжуулга. 21.35—«У щая натура». 22.30—гүй футбол. 23.25—К дэ. 24.00—Хугжэмтэ д С. Лемешев ба И. Кой ский. 01.00—«Главарь фин»—фильм. 02.35—программа.

Воскресени, 10

«Останкино» канал.
9.15—Олимпийн үглөө. 9.50—Спортлото. 10.00—Марафон-15. 10.30—Эртэ үглөөнөө. 11.00—Полигон. 11.35—Бултанай гэртээ байхада. 12.10—«Н» гэһэн тэмдэг доро. 12.55—Ехэшүүлэй шалгалта. 13.40—Россин политикууд тухай. Ирина Хакамада. 13.55—«Экстро НЛО». 14.25—Амар сайн. 14.55—Шпаргалка. 15.00—«Пиф ба Геркулес». 15.10—«Подводная одиссея команды Кусто». 16.00—Шэнэ һонин. 16.10—«Мир» гэһэн телерадиокомпаниин дамжуулга. 16.55—Америкэ М. Таратутатай. 17.30—Хугжэм. 18.15—Аяншалагшадай клуб. 19.05—Мультфильмууд. 20.00—Шэнэ һонин. 20.20—«Казачья вольница» гэһэн Кубаниин ансамблиин концерт. 20.45—«Бомонд». 21.00—«Живое дерево ремёсел». 21.10—Миниатюра. 21.25—«Следуйте за этим самолётом»—фильм. 23.00—Воскресени. 23.55—«ИКС» гэһэн программа. 00.15—Ростислав Пляттын жаргалта хүбэ заяан. 01.00—Шэнэ һонин. 01.10—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Тугэсхэлэй 1/4.

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20—амар мэндэ. 10.25—«Кащей бессмертный». 11.50—«Аты-баты». 22.20—Испаниһаа дамжуулга. 13.50—«Лад-галерея». 13.05—Һайн байнаш. 13.20—«Не вырубить». 13.55—Зургаан соото. 13.55—Мэдээнүүд. 14.20—НБА-гай эрхим нааданууд. 15.20—Мульти-пульти. 15.40—Ан амитадай аймагта. 16.3 «Секретарь райкома» фильм. 18.15—Диснейл литэ дэлхэй. 19.15—«Г в квадрате». 19.45—У бүрийн һайндэр. 19.55 Спортивна дамжуулга. —Зүрхэ сэдьхэлээ хугжэмөөр дүүргэхэ Юрий Визбор. 21.00—М нууд. 21.20—Одод хөөр 21.30—Футболоор дэл чемпионат. Тугэсхэлэй 23.35—«Сезон налогов» уран һайханай фи (США).

Эмхидхэн байгуулагшад—Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнуудэй Совет
Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Г. Д. ДАШЕЕВА Г. Х. ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь). НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшодой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: политын-политическэ—2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа— 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олонлитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2-35-95. Манай корреспондентнуудэй: Агинскда—3-42-19, Закаменскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнуудэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор — 2-49-94, бухгалтери — 2-23-67, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан гэнэжэтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4.526. Стереотипта тушаагдаһан саг. 18.30.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор буриаад-дэ эбтанхай. Заказ № 125.

БАГШАНАРАЙ ИНСТИТУДТА

ЭРДЭМТЭД НЭМЭБЭ

Эрхүүгэй гүрэнэй университедтэ түүхын эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ хамгаалгын шалгалта болоожо, Буряадай багшанарай институдай залуу гурбан багшанар түүхын эрдэмэй кандидадуд болобо. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, институдай түүхын факультедэй багшанар З. Ц. Цыренова, Д. К. Чимитова, Т. Б. Григер гэгшэд болоно.

Иигэжэ республикын эгээл үнинай һуралсалай гуламтын түүхын эрдэмэй кафедрада гурбан залуу эрдэмтэд нэмэбэ бэшүү.

ҺОНИРХОЛ ТАТАМААР

Дорки Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай актова зал соо гэр бүлэ, эрдэм һуралсал болон оршон тойрондохи байгаали хамгаалгын асуудалнуудта зорюулагдаһан уласхоорондын конференци болохонь. Мүнөөдэр июлийн 2-то эхилхэ энэ хуралдаанда США-гай, Канадын эрдэмтэд манай республикын хүтөлбөрилэгшэд,эрдэмтэд, мэргэжэлтэй хабаадана. Северная Дакота штадай университедэй физик, профессор Дуглас Кертс, журналист, фармацевтикын магазинние даагша Линда Годвик, манай орон соогуур 10 мянган километрэй зай ябагаар гаталһан Джанет Кестер гэгшэд элидхэл хэхэ болоно. Эдэнэрһээ гадна манай республикын түлөөлэгшэд — багшанарай институдай ректор С. В. Калмыков, эр эмтэн М. А. Шаргаев болон бусад элидхэл хэхэ, хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаха.

Эрдэмтэдэй түс конференциие Улаан-Удэдэ байгуулагдаһан Бахан гэжэ общинын хүдэлмэрилэгшэд эмхидхээ юм.

Түс общинын эмхидхэһэн энэ хөөрэлдөөн ерээдүйдэ түбэ дэлхэйн эрдэмтэдэй, түүнэ бэшэгшэдэй хани харилсаатайгаар ажал хүдэлмэрээ эмхидхэхэ хэрэгтэ туһаламжа боложо үгэхэнь дамжаггүй»,—гээд Америкын журналист, уран зохёолшо Линда Браунай эльгээһэн бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Манай корр.

ХОТО, ХУДӨӨГЭЙ ҺОНИН

«УРАН ДҮШЭН» УГАЛЗАНУУД»

Уран-Дүшэ. Нимэ гаршаг доро. Захаамнай аймагай «Ажалай туг» газетын хуудаһанууд дээрэ нютагай уран зохёолшодой шүлэгүүд болон рассказууд олон жэлэй туршада томилогдожо байдаг. Дайнай эхилһэн жэлнүүдһээ зохёолнуудаа бэшэжэ эхилһэн Бадма Шойдоковой шүлэгүүд түрэл газетымнай «Уран-Дүшэ» гэһэн уран зохёолой буланһаа набагшатай юм.

Далаад онуудаар гуурһаяа түршажа эхилһэн Мэлс Самбуев, Фёдор Цыденжапов гэгшэдэй түрүүшын алхамуудые мүн лэ «Уран-Дүшэмнай өөрынгөө хуудаһануудта баталан, саашань зоригжуулаа.

1968 оной январийн 9-дэ «Уран-Дүшэ» гэһэн нэгдэлэй түрүүшын суглаан болоһон түүхэтэй. Энэ суглаанда хабаадагшадай тоодо Ц. Найданов, Б. Шойдоков, А. Доноев, М. Самбуев, Ф. Цыленжапов гэгшэд оролсоно. Саашадаа П. Самбуев, В. Аюшеев, Б. Даншаева гэгшэд энэл нэгдэлтээ нягта холбоотойгоор ажалладаг болоо.

Наяад оной һүүлээр нэгдэлдэ шэнэ гэшүүд нэмээ. Москвагай Литинститут дүүргэжэ ерэһэн Надежда Шагдурова энэ нэгдэлые хүтөлбөрилижэ эхилээ. С-Х. Дармаева, Н. Очиров, М. Доржиев, Т. Мархаева, Х. Дампилова гэгшэд нэгэл үедэ туршалгануудаа асараа.

Тингэжэ 1991 ондо Улаан-Үдэдэ үнэргэгдэнэн эхилэн бэшэгшэдэй конференцидэ Захаамнайһаа 6 шүлэгшэл хабаадалсаһан байна. Нютагай уран бэлигтэн саашаадашье холбоо барисаагаа бүри үргэдхэн, шэнэ бүтээлнүүдээ шэнжэлэл, шүүмжэлэлдэ табин, мүлижэ, гансашье аймагайнгаа «Ажалай туг»-та бэшэ, мүн республикын «Буряад үнэн», хүршэ Тунхэнэй аймагай «Мундарга» газетэнүүдтэ толилуулжа эхилээ. Аха захатан болохо Аюша Доновой шүлэгүүд «Байгал», «Хараагай» журналнуудта толилуулдожо, хүүгэдтэ зорюулагдаһан «Хонхо» гэжэ сэгэлдэбри соо оруулагдаа. 1992 ондо Захаамнай уран бэлигтэнэй шүлэгүүд «Зэмхэ сэсэгэй зэрэлгээн соо» гэһэн үнэгата нэрэтэй хамтын сэгэлдэбри болгогдожо, нютагай типографида хэблэгдээ.

1993 оной октябрь һара соо зарлагдаһан республикын залуу болон эхилэн бэшэгшэдэй конференцидэ манай нютагһаа 2 хүн хабаадалсажа, С-Х. Дармаева Мэлс, Самбуевай нэрэмжэтэ шагай түрүүшын лауреат болоо бэлэй.

Мүнөө дээрээ манай «Уран-Дүшэ» нэгэдэлдэ 17 гэшүүн тоологдоно. Эдэнэр гансашье шүлэг бэшэ, мүн рассказуудые, зүжэгүүдые, туужануудые бэшэдэг, мүн буряад арадай ёһо заншал нэргэхэ талаар ехэ хүдэлмэрэй ябуулдаг.

«Уран-Дүшэмнай» байгуулагдаһаар 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байна. Энэ ойтой дашарамдуулан, манай нютагай уран бэлигтэнэй бүтээлнүүдэй «Уран-Дүшэн угалзануу» гэһэн сэгэлдэбри наяхан барлагдан гараа.

Д. ШАНГАЕВА.

ШАЛГАЛТА БАРИНА

Яруунын аймагай багшанар үнэрһэн һуралсалай жэлдэ шалгалтануудые барилаан байна. Богонихон саг соо — үнэрһэн жэлэй декабрийн 15-һаа байгша оной апрелийн 30 болотор 11 аттестационно комиссийн гэшүүд аймагай багшанарай ажал хүдэлмэрийе шалгаа, хэшээлнүүдтэнь байжа, сэгнэлтэ үгэһэн байна.

Эгээн эрхим сэгнэлтэнүүдтэ хүртэһэн 6 хүнэй тоодо ород хэлэнэй, литературын багша С. Ц. Нимбуева, Т. А. Горина, биологи заадаг Б-Х. Б Батуева, буряад хэлэ бэшэгэй багшанар Д. Д. Дашинимаева мүн болоно. Эдэ багшанарай шабинар шалгалтын хүдэлмэри амжалтатайгаар дүүргэгэ.

Нарһатын 2-дохи дунда һургуулийн эхин классуудай багшанар С. Н. Халзановагай, Э. В. Леоновагай, О. Б. Цыжибоной ажал үндэроор сэгнэгдээ.

Семинарай, конференцийн, зачёдой түхэл маяг хэрэглэжэ, хэшээлнүүдээ аша үрэтэйгээр үнэргэдэг, шэнэ арга дүрэнүүдые үргэноор, таатайгаар хэрэглэжэ шалгадаг байнаа олон залуу багшанар гэршэлээ. Жэшээнь, Тулдуунай дунда һургуулийн химийн багша Т. В. Батуева тематическа тестированн ехэ таарамжатайгаар хэрэглэдэг байба. Шэрэнгийн дунда һургуулийн математикын багша Д. Л. Бутаева, Мужыхада хари хэлэ заадаг Ц-Б. Д. Дашиева, Нарһатын 2-дохи дунда һургуулийн багша С. Г. Жаргалова гэгшэд мүн лэ эрхим бэлэдхэлтэй, дүршэлтэй бэрхэ мэргэжэлтэй болонхой.

Ерэхэ һуралсалай жэлдэ багшанарай шалгалта—һуралсалые сентябрийн 1-һээ эхилээд, жэлэй дүүрэтэр үнэргэгэхэ гэһэн шинидхэбэри абтанхай. Шэнэ шалгалтануудаа амжалтатайгаар тушаахыень бүхы багшанарта хүсэнэбди.

Э. ДАНСАРАНОВ.

ЧЕНЦОВТОНОЙ ХИЛЭЭМЭН АМТАТАЙ

Түнхэнэй аймагай райпотребсоюзай магазин Хэрэн һууринайхида амтагүй, дүрэд гэһэн хилээмэ худалдадаг юм. Нимэ муу шанартай хилээмэнийнь аяар 700 түхэриг тө́ эд яахаб, хилээмэгүй лагаад ажабайхабша, зон гэмэр гутар гэһээр, дүрэнхэй хилээмэ абажал байгша.

Харин аймагай түб һууринай Пограничная үйлсөөр ажаһуудаг Ченцовтоной хилээмэн ехэ амтатай, мүн сэгнэньшье доогуур — 600 түхэриг тө́ гэжэ дуулаад, ошобоб. Хэрэнэй пенсионернүүд энэ бүлын хилээмэ ехэ дуратайгаар, худалдан абадаг, магтадаг байба.

Людмила Александровна Ченцова хүүгэдэй 3-дахи саадые даагшаар худалдаг нэн. Телемастераар худалдаг байһан нүхэртээ хэлсээд, гэр бүлөөроо хилээмэ бариха гэжэ шийдээ. Хэрэнэй нютагай захиргаанай зайһан Эльвира Александровна Машуковагай туһаламжаар энээбэри талха худахаа түхэрэлгэтэй болоо нэн. Гэрэй ээзэн пекарийн ахамад механигай уялгатай, харин Юля басаганийнь эжытээ хилээмэ бариндаг. Басаган оролдосотой, бэрхэ мэргэжэлтэй боложо байнхай.

Үшөө нэгэ энээбэри талха худахаа түхеэрэлгэтэй талха, хилээмээ зөөхэ ашаанай машинатай болоо һаа, бүри ехэ хилээмэ барлад, үбшэн үлбэр зонло, пенсионернүүдтэ, олон хүүгэдтэй бүлэнүүдтэ үнэгүйгөөр худалдаха байгаа. Ченцовтоной энэ дэмбэрэлтэй һайхан хүсэлые аймагай (Н. Б. Манзаев), нютагай (Э. А. Машукова) захиргаанууд дэмжэжэ туһалха гэжэ найданабди.

Д. ХАЛАНГУЕВА,
худөө бэшэгшэ.